

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY
ODBOR VŠEOBECNÉ SPRÁVY

Konzultační dny Benešov – 9. - 10. 3. 2023

Praha 2023

Z á p i s

z pracovní porady krajských úřadů, magistrátů měst Brna, Ostravy a Plzně a Magistrátu hlavního města Prahy, konané ve dnech 9. – 10. března 2023 ve vzdělávacím zařízení IVS v Benešově

Přítomni:

- zástupci krajských úřadů, magistrátů měst Brna, Ostravy a Plzně a Magistrátu hlavního města Prahy – dle prezenčních listin
- za Ministerstvo vnitra - Mgr. et Mgr. Tomáš Bezděk, Mgr. Ivan Tobek, Mgr. Margita Malá, Mgr. Markéta Němcová, PhDr. Samuel Truschka

Obsah:

MATRIKY	6
1. Změna dvou jmen na jiná dvě jména	6
2. Užívání příjmení žen v mužském tvaru podle § 69 a § 69a zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o matrikách“) – postup při zápisu do knihy manželství a narození	7
2.1 Doplnění dotazu	8
3. Užívání ženského příjmení v mužském tvaru podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách – připojované příjmení	10
4. Užívání ženského příjmení v mužském tvaru podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách	12
5. Prohlášení o užívání pouze jednoho příjmení podle § 70 odst. 2 zákona o matrikách v případě, že se jedná o společné příjmení manželů ve tvaru Bleda- Rosenber.	15
6. Žádost o povolení změny příjmení na více příjmení.....	16
7. Zápis jména dle matriční knihy na matriční doklad.....	19
8. Užívání české podoby cizojazyčného jména.....	20
9. Změna rodného příjmení před 1. 1. 2014.....	21
10. Změna příjmení dle § 73 zákona o matrikách – dosud nenarozené děti	24
11. Užívání více příjmení	25
12. Zjednodušení povolování změny jména a příjmení mimo správní řízení.....	26
13. Dotazník k uzavření manželství – dohoda o příjmení.....	26
14. Sběrka listin zvláštní matriky – vrácení originálů cizozemských matričních dokladů, které byly podkladem pro zápis matriční události dle § 42 a § 43 zákona o matrikách	28
15. Souhlasné prohlášení o určení otcovství	28

16. Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství – Ruská federace ..	31
17. Ověřování listin krajskými úřady – § 4a odst. 2 zákona o matrikách	32
17.1 Vybírání správního poplatku za ověření učiněné KÚ dle § 4a odst. 2 zákona o matrikách zastupitelskými úřady.....	33
18. Ověřování matričních dokladů notáři.....	34
19. Zasílání Listu o prohlídce zemřelého prostřednictvím datové schránky nemocnice.....	35
19.1 List o prohlídce zemřelého – upozornění z praxe matričního úřadu	36
19.2 Vyplňování Listu o prohlídce zemřelého lékařem	36
20. Ověřování názvu poskytovatele zdravotních služeb	37
21. Úmrtí státního občana Ukrajiny na území ČR	39
22. Jméno/jména a příjmení občanů Ukrajiny uvedené na matričních dokladech – dotaz z praxe matričních úřadů	39
23. Zápis narození dítěte do matriční knihy narození, které se narodilo státním občanům Ukrajiny a Maďarska.	41
24. Dvojí občanství – občan EU a SO třetí země.....	42
25. Možnost oddávání pověřeným členem zastupitelstva obce, který je státním občanem Slovenské republiky.	43
26. Prokazování totožnosti řidičským průkazem.	45
27. Skartační znak a skartační lhůta sbírek listin	47
28. Nahlížení do matričních knih.....	47
29. Navýšení správních poplatků na úseku matrik.....	48
30. Položka 11 přílohy sazebníku k zákonu o správních poplatcích	50
31. Uvádění rodného čísla do matričního dokladu z historicky vedených matričních knih.	51
32. Ověření odborné způsobilosti zaměstnance obce pro výkon funkce matrikáře..	52
33. Zkouška zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství	54
34. Elektronická podoba překladatelského úkonu.....	55
35. Předkládání matričních dokladů občany nástupnických států bývalého SSSR	58
36. Tzv. létající úředník.....	59
37. LGBTQ+ v matriční praxi.....	59
38. Rodově neutrální jména	60

OVĚŘOVÁNÍ, AUTORIZOVANÁ KONVERZE	61
1. Ověřovací doložka pro vidimaci a ověřovací doložka pro legalizaci – Informace č. 11/2022 ze dne 28.07.2022, čj. MV- 2222-12/VS-2022.....	61
2. E – legalizace.....	62
3. Autorizovaná konverze na žádost prováděná starostou, místostarostou	63
4. Zkouška dle zákona o ověřování	64

Použité zkratky:

MV	–	Ministerstvo vnitra ČR
KÚ	–	Krajský úřad
KÚ JIH	–	Krajský úřad Jihočeského kraje
KÚ LK	–	Krajský úřad Libereckého kraje
KÚ MSK	–	Krajský úřad Moravskoslezského kraje
KÚ PA	–	Krajský úřad Pardubického kraje
KÚ VYS	–	Krajský úřad Kraje Vysočina
KÚ ZL	–	Krajský úřad Zlínského kraje
KÚ HK	–	Krajský úřad Královéhradeckého kraje
KÚ JHM	–	Krajský úřad Jihomoravského kraje
MOV	–	Magistrát města Ostravy
MP	–	Magistrát města Plzně
MPR	–	Magistrát hl. m. Prahy
ZM	–	Zvláštní matrika
MZV	–	Ministerstvo zahraničních věcí
LPZ	–	List o prohlídce zemědělného
DS	–	Datová schránka
OVS	–	Odbor všeobecné správy
SO	–	Státní občan
ÚPJČ	–	Ústav pro jazyk český
ZÚ	–	Zastupitelský úřad

MATRIKY

1. Změna dvou jmen na jiná dvě jména

Fyzická osoba užívající dvě jména požaduje změnu dvou jmen na jiná dvě jména (případně si přeje užívat druhé jméno jako první a jako druhé jméno užívat jméno zcela jiné). V matriční praxi se setkáváme se dvěma odlišnými postupy řešení této situace. Žádáme o vyjádření, který postup je správný nebo zda lze zvolit libovolný z nich.

- 1) Žadatel užívající např. jména Aaron Petr požaduje změnu jmen na Petr Jan – matriční úřad přijme se všemi zákonnými náležitostmi žádost o změnu obou jmen na jméno Petr dle § 72 zákona o matrikách a vyhoví ve správním řízení této žádosti na jméno Petr a vydá v této věci rozhodnutí. Po nabytí právní moci rozhodnutí následně s žadatelem sepíše prohlášení o volbě druhého jména Jan dle § 62 zákona o matrikách.*
- 2) Žadatel užívající např. jména Aaron Petr požaduje změnu jmen na Petr Jan – matriční úřad přijme se všemi zákonnými náležitostmi žádost o změnu obou jmen na jiná dvě jména dle § 72 zákona o matrikách a žádosti vyhoví ve správním řízení v plném rozsahu tak, že povolí změnu jmen na dvě jména Petr Jan a vydá v této věci rozhodnutí.*

Pokud je možná druhá varianta vybere se správný poplatek ve výši 1.000, - Kč nebo 2.000, - Kč, když v položce 11 Sazebníku správních poplatků, který je přílohou zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, je stanoven správný poplatek za povolení změny jména nikoli jmen.

ZM

Odpověď MV:

Jméno, popřípadě jména, která je fyzická osoba povinna užívat, lze změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti, případně žádosti jejích zákonných zástupců. Na rozdíl od změny příjmení nemusí být ke změně jména žádný zvláštní důvod.

Ke změně jména lze přistoupit i v případě, že fyzická osoba užívá jména dvě. Změnit přitom může buď jen jedno z nich, nebo obě. Za změnu jména lze považovat i změnu pořadí dvou jmen. Bude-li o změně jména rozhodováno v jednom správním řízení (tj. na základě jedné žádosti a bude vydáno jedno správné rozhodnutí), vybere se za něj jeden poplatek, bez ohledu na to, zda dojde ke změně jen jednoho jména, nebo jmen obou, nebo ke změně pořadí jmen.

2. Užívání příjmení žen v mužském tvaru podle § 69 a § 69a zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o matrikách“) – postup při zápisu do knihy manželství a narození

Při podání žádosti o zápis manželství uzavřeného v roce 1995 do zvláštní matriky v letošním roce se manželé dohodnou, že budou užívat své příjmení a žena, požádá o užívání tohoto svého příjmení, které je zároveň příjmením rodným, v mužském tvaru.

Oddací list bude vystaven bez problémů tak, že v dohodě o příjmení bude rodné příjmení ženy uvedeno v mužském tvaru např. Novák. Oddací list osvědčuje uzavření manželství v roce 1995 a i uvedená dohoda o příjmení je uvedena přímo do kolonky dohody o příjmení, bez jakékoli poznámky v oddacím listu.

Dle metodiky MV ČR se má žádost o užívání příjmení ženy v mužském tvaru, pokud si žena při nebo po změně svého osobního stavu žádá o užívání příjmení v mužském tvaru u příjmení, které je zároveň jejím příjmením rodným, promítnout i do rodné matriky ženy tak, aby žena v budoucnu neužívala např. příjmení Novák roz. Nováková, ale příjmení Novák roz. Novák.

Vzhledem k tomu, že od data uzavření manželství, do data jeho zápisu do zvláštní matriky uběhla poměrně dlouhá doba (téměř 30 let), vyvstává otázka, s jakým datem „účinnosti“ bude příjmení ženy v mužském tvaru zapsáno do knihy narození. S datem uzavření manželství, tak jak vyplývá užívání příjmení v mužském tvaru z českého oddacího listu, nebo s datem provedení zápisu do zvláštní matriky?

Stejně komplikovaná, ne-li komplikovanější je pak situace, kdy žena žádá současně o prvozápis svého narození a svého manželství do zvláštní matriky a do českého oddacího listu požaduje na základě žádosti zapsat dohodu o příjmení tak, že bude dle dohody o příjmení užívat své rodné příjmení v mužské tvaru. Opět by se dle metodiky MV ČR měla žádost o zápis příjmení v mužském tvaru promítnout až do rodné matriky, aby byla žena po provedení všech matričních zápisů oprávněna užívat např. příjmení Novák roz. Novák nikoli Novák roz. Nováková.

Vzhledem ke skutečnosti, že by měly být matriční události a matriční skutečnosti zapisovány posloupně a navazovat jedna na druhou má být vystaven rodný list s -ová, následně oddací list s dohodou o příjmení bez -ová a pak proveden dodatečný záznam do rodné matriky a vystaven rodný list bez -ová, s jakými daty účinnosti? Nebo lze v případě provádění prvozápisu narození a manželství současně provést zápisy pouze ve dvou krocích, rodný list bez -ová a oddací list bez -ová, pak by ovšem žena do manželství dle rodného listu vstupovala s příjmením -bez ová, což se nezakládá na pravdě.

ZM

Odpověď MV:

MV se přiklání k postupu, že je třeba vycházet z časové posloupnosti a matriční události zapisovat postupně. Při zápisech je tedy nutno postupovat tak, aby změny na sebe časově navazovaly, nikoliv, aby se tzv. předbíhaly. Proto by měl být postup následující:

- a) nejprve vystavit rodný list ženy s -ová,
- b) následně vystavit oddací list s dohodou o příjmení bez -ová
- c) a poté provést dodatečný záznam do rodné matriky a vystavit rodný list bez – ová

Účinnost nastává dnem vzniku matriční události, vztahuje se k matriční události a nikoli k zápisu. K matriční události, kterou je i uzavření manželství, dochází bez ohledu na její následný zápis do matričních knih.

2.1 Doplnění dotazu

1. *Osoba narozená v roce 1964 v Austrálii žádá v roce 2023 o prvozápis narození a prvozápis manželství, které bylo uzavřeno v roce 2002*

K zápisu narození předloží australský rodný list a český oddací list rodičů, kdy podle dohody o příjmení pro děti v oddacím listu rodičů této osobě náleží příjmení "Baruchová" (někdy je k žádosti o zápis narození připojena žádost o mužský tvar, někdy ne)

K zápisu manželství předloží australský oddací list a do žádosti o zápis manželství uvede, že si přeje ponechat své dosavadní příjmení a žádá o zápis tohoto příjmení v mužském tvaru "Baruch"

Takováto osoba není v AISEO evidována, neměla a nemá vydán doklad totožnosti ČR.

ZM

Odpověď MV:

Matriční úřad provede zápis do knihy narození a vystaví rodný list na příjmení „Baruchová“. Poté bude zapsáno manželství do knihy manželství, kde bude uvedeno, že „Zde zapsaná žena žádá o užívání příjmení v mužském tvaru (od data zápisu do matriční knihy)“. Po uzavření zápisu bude vydán nový rodný list na příjmení „Baruch“, kdy lze na žádost ženy uvést do poznámky rodného listu, dokdy žena užívala příjmení ve tvaru „Baruchová“.

2. *Osoba narozená v roce 1964 v Austrálii, která již má od roku 1991 zvláštní matrikou vystavený český rodný list s příjmením v přechýleném tvaru*

"Baruchová" (nebo se jedná o osobu narozenou v roce 1964 v České republice) žádá v roce 2023 o prvozápis manželství, které bylo uzavřeno v roce 2002

K zápisu manželství předloží australský oddací list a do žádosti o zápis manželství uvede, že si přeje ponechat své dosavadní příjmení a žádá o zápis tohoto příjmení v mužském tvaru

Takováto osoba je evidována v AISEO, měla nebo má vydán doklad totožnosti ČR a pravděpodobně v České republice činila různé právní úkony s příjmením "Baruchová".

Pokud aplikujeme výklad, že změna tvaru příjmení není změnou příjmení, dostáváme se především u druhého případu do situace, že paní Baruchová, která od roku 1964 respektive 1991 do dnešního dne byla pro Českou republiku coby státní občan ČR evidována s rodným příjmením v přechýleném tvaru je zpětně od roku 2002 změněna na paní Baruch (až v roce 2023 zápis žádosti o užívání příjmení v mužském tvaru i do rodné matriky a vystaven rodný list na příjmení Baruch dle metodiky MV ČR) a nemá jak změnu tvaru rodného příjmení doložit. Pro ujednocenou praxi zvláštní matriky se domníváme, že by se datum účinnosti změny tvaru rodného příjmení měla ponechat datem zápisu do knihy narození s poznámkou do rodného listu.

Také se domníváme, že by toto datum účinnosti změny tvaru příjmení bylo vhodné aplikovat vždy, u všech situací. Výše uvedený výklad byl prvně popsán v zápisu z pracovní porady ve dnech 30. a 31. května 2017 MV, kdy ve stejném zápisu je na straně 38 a dále zpracována již dříve zavedená praxe, že se jako datum účinnosti u žádostí, oznámení a prohlášení dle různých ustanovení zákona o matrikách uvádí datum zápisu do matriční knihy. Předpokládáme, že v rámci jednoho zápisu z prac. porady bylo postupováno konzistentně a není v rozporu bod 27 a bod 34 uvedeného zápisu.

ZM

Odpověď MV:

Žena od uzavření manželství v roce 2002 v Austrálii užívá příjmení v mužském tvaru „Baruch“. Při zápisu do knihy manželství v roce 2023 bude vystaven ženě oddací list na příjmení „Baruch“, kdy v poznámce oddacího listu s odkazem na § 69a odst. 4 zákona o matrikách bude uvedeno, že „Zde zapsaná žena užívá od data zápisu uzavření manželství příjmení v mužském tvaru“. Dále pak bude ženě vystaven rodný list na příjmení „Baruch“

3. Užívání ženského příjmení v mužském tvaru podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách – připojované příjmení

Snoubenci při sňatečném obřadu prohlásí podle § 660 písm. c) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), že žena bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení. Zároveň požádá podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách o užívání příjmení v mužském tvaru.

V § 69 odst. 2 zákona o matrikách je uvedeno, že při zápisu uzavření manželství nebo vzniku partnerství lze na základě žádosti ženy, již se uzavření manželství nebo vznik partnerství týká, uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství nebo vstupu do partnerství užívat, v mužském tvaru.

Žena tedy bude užívat dvě příjmení podle § 70 odst. 1 písm. c) zákona o matrikách.

Jelikož § 69 odst. 2 zákona o matrikách zmiňuje pouze „příjmení, které bude po uzavření manželství nebo vstupu do partnerství užívat“ a nestanovuje, zda první, druhé nebo obě příjmení, lze dovodit, že si žena může zvolit mužský tvar příjmení ve více variantách.

Např. slečna Kelerová uzavře manželství s panem Horákem a podle výše zmíněných pravidel bude na druhém místě užívat předchozí příjmení a požádá o užívání příjmení v mužském tvaru. Podle výše zmíněné úvahy nastávají tedy varianty:

1. Horák Kelerová
2. Horák Keler
3. Horáková Keler

- a) V praxi se objevuje názor, že pokud žena prohlásí při uzavření manželství, že bude užívat spolu s příjmením společným i příjmení předchozí a požádá o užívání příjmení v mužském tvaru podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách, připadá v úvahu pouze varianta 2 a musí být v mužském tvaru obě užívaná příjmení.
- b) Dále se objevuje názor, že pokud by žena chtěla užívat variantu 3. Horáková Keler, musela by nejdříve před uzavřením manželství požádat o užívání příjmení v mužském tvaru, aby se takto dostalo její příjmení na druhé místo již v požadovaném tvaru. To tedy znamená, že žena by musela ještě před uzavřením manželství požádat o mužský tvar příjmení a získat tak příjmení Keler, které by následně připojila ke společnému příjmení.
- c) Dalším názorem je, že v případě varianty 1. Horák Kelerová je jedinou možností, jak tohoto tvaru dosáhnout, užívání příjmení v tzv. zkrácené podobě, jinak řečeno také v souladu s pravidly české mluvnice. To znamená, že pokud žena užívá dvě příjmení, stačí, když koncovka –ová je připojena k druhému příjmení. Nejedná se tedy o mužský tvar podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách. Tato varianta je zřejmě nejčastěji užívaná v praxi, ačkoli měla bezesporu svůj význam pouze v době,

kdy podle předchozí právní úpravy § 69 zákona o matrikách musela žena splňovat jednu ze čtyř zákonných podmínek, aby mohla požadovaného tvaru příjmení dosáhnout. Podle současné právní úpravy už není třeba žádnou z podmínek, kterou předchozí právní úprava stanovovala, splnit a stačí jen požádat o mužský tvar příjmení v souladu s § 69 odst. 2 zákona o matrikách.

K bodu a) - Pokud je naše úvaha správná a žena může požádat přímo při uzavření manželství o mužský tvar příjmení dle § 69 odst. 2 zákona o matrikách podle všech tří výše uvedených variant, názor uvedený v bodu a) je nesprávný a není pravda, že žena může zvolit pouze variantu 2. Horák Keler a nemůže si vybrat ze zbývajících dvou možností.

Ohledně názoru některých matričních úřadů uvedeného v bodu b) je nutno zmínit, že žena může požadovat mužský tvar viz možnost 3. Horáková Keler pouze u aktuálně užívaného příjmení. Neměla by být dle našeho názoru nucena měnit tvar svého předchozího příjmení, popř. rodného příjmení, aby dosáhla požadovaného tvaru příjmení tedy Horáková Keler.

Podle názoru uvedeného v bodu c), tj. že není možné v případě varianty příjmení 1. Horák Kelerová použít žádost podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách a že žena, pokud chce v této variantě příjmení užívat, musí požádat o užívání podoby příjmení „v souladu v pravidly české mluvnice“ v tzv. zkráceném tvaru Horák Kelerová a je přechýleno pouze její druhé příjmení. Ale v tomto případě je nutno podotknout, že pokud by následně žena prohlášením od užívání druhého příjmení upustila, její příjmení by bylo Horáková a ne Horák, jak by tomu naopak bylo v případě, že by měla možnost požádat podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách o užívání společného příjmení v mužském tvaru. Je na zvážení, zda je vhodné ještě stále nabízet ženám možnost dvou příjmení „v souladu s pravidly české mluvnice“, když podle současné právní úpravy je možné požádat o mužský tvar podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách bez splnění jakýchkoli dalších podmínek.

Ze stávající praxe je zřejmé, že matrikářky se účastní různých školení na úseku matrik a názory přednášejících se v této problematice značně různí. Proto bychom uvítali Váš názor ohledně této problematiky, zejména o vyjádření, zda je při uzavření manželství možné požádat podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách o kteroukoliv ze tří zmíněných variant mužského tvaru příjmení. Bylo by vhodné, aby matriční úřady postupovaly jednotně a aby o úředním postupu nebylo žádných pochybností.

MOV

Odpověď MV:

Dle § 660 občanského zákoníku platí, že snoubenci při sňatečném obřadu prohlásí, že:

- a) příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným,
- b) si oba svá příjmení ponechají a prohlásí, které z jejich příjmení bude příjmením jejich společných dětí,
- c) příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení.

Podle § 69 odst. 1 až 3 zákona o matrikách se příjmení žen tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Při zápisu uzavření manželství nebo vzniku partnerství lze na základě žádosti ženy, jíž se uzavření manželství nebo vznik partnerství týká, uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství nebo vstupu do partnerství užívat, v mužském tvaru. Při zápisu narození dítěte lze na základě žádosti rodičů uvést příjmení dítěte ženského pohlaví v mužském tvaru. Není-li jeden rodič znám, je rodičovské odpovědnosti zbaven nebo je výkon jeho rodičovské odpovědnosti v této oblasti omezen nebo pozastaven, zapíše se mužský tvar příjmení dítěte ženského pohlaví podle prohlášení druhého z rodičů.

Užívání příjmení žen v mužském tvaru v souvislosti se změnou zákona č. 270/2021 Sb., kdy se s účinností od 1. 1. 2022 změnil zákon o matrikách, kdy ženy mohou požádat o uvedení svého příjmení v mužském tvaru bez nutnosti prokazování zákonných podmínek (dříve uvedených v § 69 odst. 2 a 3 a dále v § 69a odst. 1 a 2 zákona o matrikách) je věnován obsáhle bod 4. zápisu z pracovní porady se zástupci KÚ, magistrátů měst Brna, Ostravy, Plzně, Magistrátu hl. města Prahy a zvláštní matriky, konané dne 9. prosince 2021 formou videokonference, který popisuje různé životní situace.

V souladu s výše uvedeným by žena měla vždy vyjádřit vůli o podobě svého příjmení, tudíž v případě, že si přeje užívat příjmení v mužském tvaru, měla by o to vždy požádat. K poznámce od KÚ, že dle ÚPJČ, nemusí žena nic prohlašovat, protože je to v souladu s pravidly české mluvnice uvádíme, že ÚPJČ není tvůrcem zákona o matrikách, tudíž by stanovisko měl k dané záležitosti zaujmout OVS MV, jakožto gestor zákona o matrikách.

Ze strany OVS bude v této věci vydána metodická informace pro matriční úřady.

4. Užívání ženského příjmení v mužském tvaru podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách

V rámci soukromého školení JUDr. Hálové týkajícího se užívání jména a příjmení zaznělo, že postup podle § 69 odst. 2 zákona o matrikách se podle nového výkladu MV neuplatní v případě ženy, která je cizí státní občankou a vstupuje

do manželství s příjmením v mužském tvaru, které si přeje ponechat. Nikdy však nebyl tento postup ze strany MV písemně potvrzen. Z toho důvodu si Vás dovoluujeme požádat o oficiální stanovisko v této věci, tj. zda např. žena, které nese příjmení „Smith“, a toto příjmení si podle § 660 písm. b) občanského zákoníku po uzavření manželství přeje ponechat, musí žádat o uvedení příjmení „Smithová“ v mužském tvaru „Smith“. Dříve byl výklad § 69 odst. 2 zákona o matrikách striktně jazykový, tj. že pokud chce žena uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství užívat, v mužském tvaru, musí o to požádat. Nově nastíněný výklad, že žena o uvedení dosud užívaného příjmení v mužském tvaru nežádá, považujeme za logický a v souladu s rozsudkem NSS ze dne 28. 12. 2005, č. j. 4 As 52/2004-77, resp. s rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 9. 3. 2016, č. j. 31 A 21/2014-31, neboť příjmení, se kterým žena vstupuje do manželství, již bylo vytvořeno.

Se shora uvedeným souvisí i situace, kdy snoubenci při sňatečném obřadu učiní dohodu podle § 660 písm. c) občanského zákoníku a žena připojí ke společnému příjmení dosavadní příjmení. V případě postupu dle shora uvedeného by pak podle našeho názoru bylo třeba, v případě, že si žena přeje nejen dosavadní příjmení, ale rovněž společné příjmení, uvádět v mužském tvaru, žádat pouze o uvedení společného příjmení v mužském tvaru. Konkrétně tedy vstupuje-li žena, která je cizí státní občankou, do manželství s panem Andersonem s příjmením „Smith“, a ke společnému příjmení po manželovi si toto dosavadní příjmení přeje připojit, a současně si přeje nejen své, ale rovněž společné příjmení užívat v mužském tvaru, požádá si pouze o uvedení společného příjmení „Andersonová“ v mužském tvaru „Anderson“.

Pokud tento postup bude nastaven, je pak otázkou, zda i české státní občanky mohou žádat v případě, že ke společnému příjmení připojují své dosavadní příjmení, o uvedení pouze jednoho vybraného příjmení v mužském tvaru, neboť dosud bylo postupováno tak, že bylo třeba žádat o uvedení obou příjmení v mužském tvaru nebo si obě ponechat ve tvaru dle pravidel české mluvnice. Další variantou na základě vyjádření PhDr. Knappové, CSc., bylo, že stačilo, pokud v ženském tvaru bylo pouze druhé příjmení ze dvou, i když k této variantě se ÚPJČ dle zápisu z porady z roku 2019 na str. 22 a násl. nevyjádřil zcela kladně, zavedenou praxi však nepovažoval za vhodné měnit. Z jeho vyjádření však vyplynulo, že by bylo vhodné žádat o uvedení prvního příjmení v mužském tvaru, což naznačuje, že ani sám ÚPJČ nepovažuje z jazykového hlediska za problém žádat o uvedení každého příjmení odděleně. K této variantě, tedy, že může paní Nováková, která vstupuje do manželství s panem Procházkou, žádat o uvedení pouze jednoho příjmení v mužském tvaru, se kloníme. Potom by však bylo možné, aby žena po uzavření manželství užívala nejen příjmení Procházka Nováková, ale i Procházková Novák, což dříve možné nebylo, pokud s mužským tvarem příjmení žena již do manželství nevstupovala, tj. že si o uvedení dosavadního příjmení již před vstupem do manželství nepožádala.

MPR

Odpověď MV:

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 12. 2005, č. j. 4 As 52/2004-77, se příjmení matky manžela, která je cizinkou, do matriční knihy manželství, jakož i do oddacího listu zapíše v podobě, v jaké je uvedeno v předložených dokladech, jež mají důkazní moc veřejné listiny. Zápis tvaru příjmení do matričních knih a dále do oddacího listu, pokud se toto příjmení zápisem přímo nevytváří, není zákonem o matrikách upraven. Příjmení matky snoubence bylo „vytvořeno“ již dříve, byť podle práva cizího státu (§ 69 odst. 1 zákona o matrikách upravuje případy, kdy se příjmení „tvoří“, ne případy, kdy se příjmení zapisuje – viz citovaný rozsudek). V tomto případě se tedy pouze přepíše údaj z jiné veřejné listiny, kterou zákon za stanovených podmínek považuje za zcela rovnocennou českým matričním dokladům, vydaným na základě zápisů v českých matričních knihách.

V návaznosti na shora uvedené matriční úřad zapíše příjmení ženy – cizinky podle předložené cizozemské veřejné listiny (§ 57 zákona o matrikách), tj. nebude aplikovat § 69 odst. 1 zákona o matrikách, jde-li o zápis

1. příjmení matky (cizinky) muže nebo ženy, kteří uzavírají manželství, do knihy manželství a na oddacím listu,
2. příjmení matky (cizinky) dítěte do knihy narození a na rodném listu dítěte,
3. příjmení pozůstalé manželky či partnerky (cizinky) do knihy úmrtí a na úmrtním listu zemřelého manžela či partnerky.

V případě samotných snoubenek-cizinek, které uzavírají manželství v ČR a snoubenci se při uzavření manželství dohodnou, že příjmení muže bude jejich příjmením společným, bychom postupovali analogicky podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 12. 2005, č. j. 4 As 52/2004-77 a doporučujeme následující postup. Matriční úřad zapíše i v tomto případě do knihy manželství a na oddací list příjmení snoubenky – cizinky při vstupu do manželství podle předložené cizozemské veřejné listiny, popř. listin, (§ 57 zákona o matrikách), tj. nebude aplikovat § 69 odst. 1 zákona o matrikách.

Bylo-li již příjmení ženy – cizinky uvedeno v matriční knize a na matričním dokladu v souladu s pravidly české mluvnice, tj. s odpovídající koncovkou, může žena požádat na základě předložené veřejné listiny o uvedení svého příjmení v matriční knize a na matričním dokladu v souladu s touto veřejnou listinou.

V případě postupu, kdy si žena přeje nejen dosavadní příjmení, ale rovněž společné příjmení, uvádět v mužském tvaru, souhlasíme s názorem MPR, tj. pokud žena (cizinka) vstupuje do manželství s panem „Andersonem“ s příjmením „Smith“, a ke společnému příjmení po manželovi si toto dosavadní příjmení přeje připojit,

a současně si přeje nejen své, ale rovněž společné příjmení užívat v mužském tvaru, požádá si pouze o uvedení společného příjmení v mužském tvaru „Anderson“.

K poslednímu uváděnému případu, tj. snoubenky – české státní občanky uvádíme, že od 1. 1. 2022 odpadly zákonné podmínky pro užívání příjmení žen v mužském tvaru a lze tak pouze na žádost zapsat ženě mužský tvar příjmení. Základním pravidlem je, že se přechylují obě příjmení, tj. jak připojované, tak dosavadní, přeje-li si žena nepřechylovat obě nebo jedno z těchto příjmení, musí o to požádat. V této otázce bude ze strany OVS vydána metodická informace pro matriční úřady.

5. Prohlášení o užívání pouze jednoho příjmení podle § 70 odst. 2 zákona o matrikách v případě, že se jedná o společné příjmení manželů ve tvaru Bleda-Rosenber.

Při podání žádosti o zápis manželství do zvláštní matriky manželé požádali o uvedení příjmení v podobě uvedené na cizozemském matričním dokladu dle § 70 odst. 5 zákona o matrikách ve tvaru Bleda-Rosenber, když tento tvar příjmení je příjmením vytvořeným spojením jejich rodných příjmení, pod kterými vstupovali do manželství, bez mezer spojovníkem. Oba manželé následně požadují pouze užívání příjmení Bleda, lze využít prohlášení dle § 70 odst. 2 zákona o matrikách o užívání pouze jednoho příjmení nebo je nezbytná změna příjmení ve správním řízení dle § 72 a následujících zákona o matrikách?

Respektive v úpravě a užívání víceslovných příjmení se bohužel dlouhodobě setkáváme v matriční praxi s nejednotnými postupy matričních úřadů v posuzování zdvojených příjmení spojených spojovníkem, případně pomlčkou jako jedno nebo dvě příjmení a dvou příjmení volně vedle sebe stojících.

ZM

Odpověď MV:

Podle § 660 a § 661 odst. 1 občanského zákoníku platí, že snoubenci při sňatečném obřadu prohlásí, že

- a) příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným,
- b) si oba svá příjmení ponechají a prohlásí, které z jejich příjmení bude příjmením jejich společných dětí,
- c) příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení.

Ustanovení § 661 občanského zákoníku dále stanoví, že ponechají-li si snoubenci svá dosavadní příjmení, prohlásí při sňatečném obřadu také, které z jejich příjmení bude příjmením jejich společných dětí. Ponechali-li si manželé svá dosavadní příjmení, mohou i později učinit prohlášení orgánu veřejné moci, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že požadované změny nelze docílit takovým prohlášením, neboť společnou dohodu o užívání příjmení po sňatku nelze měnit pouze prohlášením a je třeba jít cestou změny příjmení manželů podle § 72 a § 73 zákona o matrikách, kdy bude s klienty zahájeno správní řízení ve věci změny příjmení. Matriční úřad o povolení změny příjmení rozhoduje ve správním řízení a je tedy na správním uvážení příslušného matričního úřadu, který po vyhodnocení všech okolností případu rozhodne, zda změnu příjmení povolí.

Analogicky je možné nalézt oporu pro daný závěr i výkladem § 70 odst. 2 poslední věta zákona o matrikách, tedy že za trvání manželství nelze upustit od užívání společného příjmení.

6. Žádost o povolení změny příjmení na více příjmení

MPR v souvislosti s rozsudky Městského soudu v Praze č. j. 15 A 74/2019 a č. j. 11 A 224/2021 poukazuje na jakoukoliv nemožnost zamítnutí žádostí o povolení změny příjmení na více příjmení s výjimkou případů, kdy cit. zákon změnu výslovně zakazuje, např. za trvání manželství, pokud druhý manžel neudělí se změnou souhlas nebo se změnou souhlasí, ale požaduje, aby se na něj změna nevztahovala. Pokud se Ministerstvo vnitra domnívá, že by i v případě změny příjmení měla být omezena možnost užívat více příjmení shodně jako při zápisu matriční události dle § 70 zákona o matrikách, bylo by třeba novelizovat Díl 3 zákona o matrikách týkající se změny jména a příjmení. Problém spatřujeme rovněž ve skutečnosti, že žadatel může uvést neomezené množství příjmení, která si přeje užívat, a splní-li ostatní podmínky, matriční úřad musí žádosti vyhovět. Současně upozorňujeme, že toto se týká analogicky i jmen a žádosti o povolení změny jména na tři jména se již reálně začaly v praxi objevovat.

MPR

Odpověď MV:

Aktuální právní stav:

Zákon o matrikách v § 70 odst. 1 stanoví taxativní výčet případů, kdy může občan používat více příjmení.

Na základě § 72 odst. 2 zákona o matrikách lze požádat o změnu příjmení, která se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod. Výčet uvedený v § 72 odst. 2 zákona o matrikách je tedy výčtem demonstrativním. Ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách používá neurčitý právní pojem „vážný důvod“, což v praxi může činit obtíže v souvislosti s dostatečným odůvodněním v případě nevyhovění žádosti o změnu příjmení.

Vážné důvody mohou být velmi různé (např. navázání na rodovou tradici, reakce na nespravedlnost na předcích žadatele, psychické potíže nezletilého atd.) a je vždy na individuálním posouzení matričního úřadu, aby vyhodnotil jejich relevanci a rozhodl, zda žádosti o změnu příjmení vyhoví či nikoli. Použití neurčitého právního pojmu „vážný důvod“ poskytuje dané právní normě značnou obsahovou pružnost, umožňuje tedy zohlednit všechny okolnosti konkrétního případu, přičemž současně by měla být nalezena spravedlivá rovnováha mezi vážně míněnou vůlí žadatele směřující ke změně příjmení, tj. zájmy individuálními a veřejným zájmem, zejména na stálosti příjmení osob, snadné identifikaci osob, řádném vedení evidence obyvatelstva nebo přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení.

Odůvodnění žádosti a doložení tvrzených skutečností spočívá na žadateli o změnu příjmení s tím, že vážné důvody je třeba nejen tvrdit, ale i prokázat.

Příjmení jednotlivce je ústavně chráněno a do základního práva jednotlivce lze zasáhnout pouze v případech, je-li takový zásah ospravedlněn konkrétním veřejným zájmem, který však musí vést k proporcionálnímu omezení příslušného základního práva.

Soudní judikatura:

Podle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č. j. 1 As 26/2011-55 může změna příjmení podle § 72 odst. 2 zákona o matrikách spočívat v nahrazení dosud užívaného jediného příjmení více příjmeními, jestliže to opodstatňuje vážný důvod, pro nějž se o změnu příjmení žádá. Ač je v České republice v současnosti nejčastější variantou jedno příjmení, judikatura dovodila, že i nahrazení jediného příjmení dvěma je ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách možné. Podle judikatury je nepřípustné, aby byla dáována žadateli k tíži skutečnost, že žádá o změnu jednoho příjmení na dvě. Pokud zákon řetězení příjmení umožňuje, nemůže být žádost o povolení změny příjmení za příjmení zdvojené v rozporu s veřejným zájmem.

Ve zmiňovaném rozhodnutí Nejvyšší správní soud současně uvedl, že § 70 odst. 1 zákona o matrikách se týká pouze těch případů, kdy užívání více příjmení je spojeno s matriční událostí nebo matriční skutečností. Pokud by žádosti o změnu příjmení dosavadního jediného příjmení na dvě příjmení nebylo vyhověno,

byl by žadatel bezdůvodně znevýhodněn oproti žadateli, který by ze stejného důvodu žádal o změnu z dosavadního jediného příjmení na jiné jediné příjmení.

Zmínit lze i rozsudek Městského soudu v Praze, č. j. 11 A 224/2021, ve kterém je mj. uvedeno, že příjmení jednotlivce je ústavně chráněno čl. 10 Listiny základních práv a svobod a podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva je ochrana příjmení součástí práva na ochranu soukromého a rodinného života. Stát by tedy neměl zasahovat do příjmení jednotlivců (stát jednotlivci nesmí nařizovat změnu příjmení ani jednotlivci podsouvat, jaké příjmení by pro sebe měl zvolit), ale současně by měl umožnit jednotlivci změnu příjmení, nebrání-li tomu veřejný zájem. Obdobně i rozsudek Městského soudu v Praze, č. j. 15 A 74/2019-66.

Návrh novely zákona o matrikách:

MV zpracovalo návrh novely matričního zákona, přičemž se v § 70 odst. 1 navrhovalo rozšířit možnosti, kdy je občan oprávněn užívat více příjmení, a to konkrétně o případy hodné zvláštního zřetele. Navrženým ustanovením se reagovalo na soudní judikaturu a potřeby praxe, kdy by např. český státní občan byl oprávněn požadovat užívání více příjmení z důvodu rodinných vazeb v zahraničí, kde jde o obvyklou praxi v souladu s právem (zejména ve španělsky mluvících zemích nebo v Itálii).

Tento návrh se pro značnou obecnost stal předmětem diskuzí v rámci projednávání v pracovních komisích Legislativní rady vlády. MV tedy následně upustilo od tohoto návrhu před jeho předložením vládě České republiky v březnu 2023.

Návrh novely matričního zákona se dotkl i § 72 odst. 2, kdy se navrhuje vypustit slovo „zejména“, čímž se z výčtu demonstrativního stane výčet taxativní, a to právě vzhledem k použití neurčitého právního pojmu „vážný důvod“, který v konkrétních případech může zahrnout cokoli.

Jiné změny návrh novely zákona o matrikách v tomto ohledu neobsahuje, neboť jakékoli zásadní problémy v této oblasti nebyly zaznamenány.

Závěr:

Soudní judikatura rozlišuje mezi § 70 odst. 1 zákona o matrikách (ustanovení obsahující taxativní výčet případů, kdy je občan oprávněn užívat více příjmení) a § 72 odst. 2 zákona o matrikách (ustanovení umožňující povolení změny příjmení). Podle soudní judikatury se § 70 odst. 1 zákona o matrikách týká pouze těch případů, kdy je užívání více příjmení spojeno s matriční událostí či matriční skutečností, aniž by však změna příjmení byla hlavním předmětem této události či skutečnosti. Změna příjmení, upravená v § 72 odst. 2 zákona o matrikách, je na základě žádosti specifickou, samostatnou matriční skutečností, což vyjadřuje i systematika zákona

o matrikách, který upravuje tuto otázku v samostatném dílu. Na posuzování žádosti o změnu příjmení podle § 72 odst. 2 zákona o matrikách tudíž nelze aplikovat § 70 odst. 1 zákona o matrikách.

Ačkoli jsou stávající právní předpisy založeny na tom, že by občan neměl užívat více než dvě příjmení, podání žádosti o změnu příjmení z jednoho příjmení na dvě příjmení zákon nebrání. Judikatura (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2020, č. j. 9 As 220/2019-28) již dříve dovodila, že nahrazení jediného příjmení dvěma příjmeními je ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách možné, jestliže to opodstatňuje vážný důvod, pro nějž se o změnu příjmení žádá, a to i při zohlednění přísnosti koncepce zákona o matrikách ohledně užívání více příjmení.

Smyslem institutu změny příjmení je, nebrání-li tomu veřejný zájem, vyhovět žadateli, pokud považuje své příjmení za velmi nekomfortní, pokud jde o jeho užívání. Klíčové pro povolení změny příjmení je posouzení vážnosti důvodu pro takovou změnu. Dojde-li k podání žádosti o změnu příjmení z jednoho příjmení na dvě příjmení, je třeba, aby matriční úřad s ohledem na soudní judikaturu (viz např. rozsudek Městského soudu v Praze, č. j. 11 A 224/2021) zkoumal, zda je požadovaná změna odůvodněna výjimečnými skutečnostmi, pro něž nepostačí změna příjmení na jiné jediné příjmení (viz rozsudek č. j. 1 As 26/2011-55). V každém jednotlivém případě je třeba posoudit nejen zájem jednotlivce, ale i veřejný zájem, který ospravedlňuje zásah do základního práva jednotlivce (z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2016, č. j. 2 As 324/2015-16). Vyhováním žádosti nemohou být veřejný pořádek ani zájmy společnosti či jednotlivců jakkoli narušeny.

Rozhodování o změně příjmení je z hlediska odůvodnění velmi náročné, pokud byla změna příjmení zamítnuta. S ohledem na vývoj soudní judikatury dochází k pozvolnému rozvolňování podmínek pro změnu příjmení z jednoho příjmení na dvě příjmení, avšak tyto skutečnosti by neměly vést k rezignaci na jakékoli dokazování ve věci. Nelze obecně tvrdit, že je nemožné zamítnout žádost o povolení změny jednoho příjmení na dvě příjmení, neboť v praxi nelze zcela vyloučit případy, kdy zájem veřejný převyší individuální zájmy žadatele; správní orgán by měl v rámci svého rozhodování nalézt spravedlivou rovnováhu mezi zájmy individuálními a zájmy veřejnými.

7. Zápis jména dle matriční knihy na matriční doklad

V matriční knize narození v roce 1995 bylo zapsáno jméno dítěti Michèle. Nyní požádala jmenovaná o vydání druhopisu rodného listu. Dle nařízení vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy se znak „è“ přepisuje jako „e“. Jak bude zapsáno jméno na druhopisu rodného listu? Dle našeho názoru matrika vydá druhopis matričního

dokladu shodně se zápisem v matriční knize, i když osobní doklady jsou vydány v souladu s nařízením vlády s „e“.

KÚ HK

Odpověď MV:

Matriční úřady postupují při přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy, v souladu s nařízením vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy, ve znění nařízení vlády č. 100/2007 Sb., (dále jen „nařízení“).

Matriční úřad by měl postupovat v souladu s § 92 zákona o matrikách, podle kterého se při vydávání matričních dokladů ze zápisů v matričních knihách údaje uvádějí v souladu s předpisy platnými v době vzniku matriční události a vydat druhopis matričního dokladu, který bude shodný se zápisem v matriční knize.

8. Užívání české podoby cizojazyčného jména.

V souladu s § 63 odst. 2 zákona o matrikách, občan, který chce užívat českou podobu cizojazyčného jména, případě jmen, oznámí tuto skutečnost kterémukoliv matričnímu úřadu, není-li to v rozporu s tímto zákonem.

Názor KÚ:

Toto ustanovení umožňuje oznámit užívání české podoby jména pouze jednostranně, tj. státním občanům s nově nabytým státním občanstvím nebo fyzickým osobám, které změnilly své osobní jméno ve správním řízení na cizojazyčné a nyní by rádi užívali opět českou podobu svého jména. Navrhujeme: Možnost učinit toto oznámení oběma směry, tj. možnost oznámení o užívání podoby cizojazyčného jména pro výše uvedené osoby, ale i obráceně, tj. občanům ČR, kteří chtějí užívat cizojazyčnou podobu svého jména.

KÚ LK

Odpověď MV:

Současná právní úprava v § 63 odst. 2 zákona o matrikách uvádí, že občan, který chce užívat českou podobu cizojazyčného jména, popřípadě jmen, oznámí tuto skutečnost matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno, popřípadě jména, zapsáno, není-li to v rozporu s tímto zákonem. V případě pochybnosti, zda jde o českou podobu jména, je oznamovatel povinen předložit vyjádření znalce. Toto oznámení lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět. V novele matričního zákona

se navrhuje, aby uvedené prohlášení mohl občan činit před kterýmkoli matričním úřadem. Současně se navrhuje, aby si žadatel v případě pochybností opatřil odborné podklady nebo znalecký posudek, na jejichž základě by mohl matriční úřad rozhodnout.

Pokud by občan naopak chtěl místo české podoby jména užívat cizojazyčnou podobu jména, např. místo Petr italskou podobu Pietro, může požádat o změnu jména podle § 72 zákona o matrikách. O změně jména rozhoduje matriční úřad, v jehož správním obvodu je žadatel přihlášen k trvalému pobytu. Za povolení změny jména je vyměřen správní poplatek.

V případě, kdy bychom přistoupili na návrh KÚ LK, tedy že by i občan místo užívání české podoby jména mohl požádat o užívání cizojazyčného jména, muselo by dojít k novele uvedeného § 63 zákona o matrikách. Tato však aktuálně není OVS zvažována.

9. Změna rodného příjmení před 1. 1. 2014

S ohledem na množící se judikaturu týkající se určení rodného příjmení žadatelem a nikoliv dle ustanovení čl. II zákona č. 312/2013 Sb., kterým se mění zákon o matrikách a další související zákony, neboť na tomto způsobu určování rodného příjmení neexistuje dle judikatury veřejný zájem, viz např. rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 3. 2017, č. j. 57 A 116/2015-30, rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 2. 2021, č. j. 31 A 26/2020-31, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 6. 2022, č. j. 16 A 76/2020-30, již není podle našeho názoru možné bezvýhradně trvat na dosavadním postupu a je třeba nastavit nový. Podle shora uvedených krajských soudů má klient podat žádost o opravu matričního zápisu podle ustanovení § 58 odst. 1 zákona č. 301/2000 Sb., v platném znění (dále jen „zákon o matrikách“), ve které žadatel uvede, že si přeje opravit údaj o rodném příjmení na příjmení uvedené v matriční knize narození před změnou povolenou přede dnem 1. 1. 2014

MPR

Odpověď MV:

MV reflektovalo na postupně se rozvíjející rozhodovací praxi soudů v důsledku četnějšího výskytu zmíněné problematiky již v čl. II. Přejícných ustanovení sněmovního tisku č. 593, kde byl do odst. 2. zanesen následující text: „Na žádost fyzické osoby, u které bylo popřeno otcovství a které bylo zapsáno rodné příjmení v knize narození přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nebo na žádost jejich rodičů, pokud je mladší 18 let a dosud nenabyla plné svéprávnosti, matriční úřad provede opravu matričního zápisu a vydá nový rodný list, na němž bude uvedeno její

původní rodné příjmení. Jde-li o fyzickou osobu starší 15 let, připojí se k žádosti její souhlas, bez něhož nemůže k uvedení původního rodného příjmení dojít.“

S ohledem na skončení volebního období však bylo projednání sněmovního tisku ukončeno. Nicméně i nadále přetrvává potřeba, především v důsledku společenských změn, reagovat na obdobné případy, neboť je na místě respektovat autonomní sféru jednotlivce, která požívá ochrany ze strany státu.

V případě jména (příjmení) je tato ochrana zakotvena mimo jiné v čl. 10 Listiny základních práv a svobod a lze do ní zasahovat pouze v případech, které jsou odůvodněny určitým veřejným zájmem a kdy je takový zásah přiměřený s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo. K tomuto testu proporcionality blíže viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 167/04 ze dne 12. 5. 2004.

Ze zmíněných důvodů byl do návrhu novely zákona o matrikách opětovně zařazen text již uváděný ve sněmovním tisku č. 593 a nadto dále doplněn odst. 3. ve znění: *“Na žádost fyzické osoby, nebo na žádost jejích rodičů, pokud je mladší 18 let a dosud nenabyla plné svéprávnosti, které byla v době před 1. lednem 2014 povolena změna příjmení a jejíž příjmení po povolené změně je považováno za její rodné příjmení, matriční úřad provede opravu matričního zápisu a vydá nový rodný list, na němž bude uvedeno její původní rodné příjmení. Jde-li o fyzickou osobu starší 15 let, připojí se k žádosti její souhlas, bez něhož nemůže k uvedení původního rodného příjmení dojít.“*

Krajské soudy v této věci obdobně judikovaly, že přede dnem 1. 1. 2014 neexistovala právní úprava, která by definovala rodné příjmení a upravovala změnu příjmení fyzické osoby, aniž by došlo ke změně jejího rodného příjmení, když zde nebyla souvislost s uzavřením manželství. Přesto je nutno dojít k závěru, že rodné příjmení již v té době bylo příjmením přiřazeným konkrétní fyzické osobě při jejím narození. Jednalo se a jedná o skutečnost, která je neměnná a je dána jednou pro vždy údajem zaznamenaným při jejím narození do knihy narození.

Dle názoru soudů je právo na ponechání rodného příjmení při současném povolení změny příjmení, obdobně jako v případě uzavření manželství, základním právem jednotlivce, je součástí práva na ochranu jména garantovaného čl. 10 Listiny základních práv a svobod a součástí práva na rodinný život a soukromí, jak je má na mysli čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.). Do tohoto práva je státní moc oprávněna zasahovat pouze ve výjimečných případech, a to tehdy, je-li takový zásah ospravedlněn určitým veřejným zájmem, který však musí vést v konkrétním případě k proporcionalnímu omezení tohoto základního práva. V daných případech je nulový veřejný zájem na tom, aby žalobci užívali změněné rodné příjmení jenom proto, že má toto rodné příjmení zapsáno podle dříve platné právní úpravy v rodném listu, který jim byl vydán po změně příjmení.

Veřejný zájem na povinnosti užívat změněné rodné příjmení z důvodu snadné identifikace je prolomen tím, že je identifikace osob zajišťována především pomocí v zásadě neměnných rodných čísel. Nelze tedy dospět k závěru, že by bylo v rozporu s veřejným zájmem, pokud by bylo určeno, že rodným příjmením je příjmení před provedenou změnou. Tato skutečnost by měla být zaznamenána v matriční knize podle § 58 odst. 1 zákona o matrikách, podle něhož: *„Jsou-li v matriční knize zapsány chybně údaje o jménu, popřípadě jménech, příjmení, popřípadě rodném příjmení, datu narození, uzavření manželství, úmrtí, nebo o rodném čísle, provede se oprava zápisu podle druhopisu matriční knihy, nebo sbírky listin, popřípadě podle zápisu, který je uveden v knize narození“*. A měl by být vydán nový rodný list podle odst. 2 tohoto ustanovení, podle něhož: *„Jsou-li údaje uvedené v odstavci 1 zapsány chybně v matričním dokladu, příslušný matriční úřad vydá nový matriční doklad“*.

V kontextu shora uvedeného, jakož i s odkazem na rozhodovací praxi krajských soudů, bude nutné v těchto případech iniciovat příslušný matriční úřad, tj. matriční úřad, v jehož správním obvodu se daná fyzická osoba narodila, aby zahájil úkony k vydání nového rodného listu postupem podle § 58 odst. 2 zákona o matrikách, v němž bude v záhlaví uvedeno jako rodné příjmení původní rodné příjmení.

Jako podklad pro opravu matričního zápisu doporučujeme založit do Sbírky listin ve smyslu § 8 odst. 1 zákona o matrikách, žádost dané osoby a stávající rodný list (tj. rodný list prokazující příjmení, o jehož změnu žádá).

Dále si dovoluujeme upozornit, že matriční úřad, v jehož správním obvodu se daná fyzická osoba narodila, musí mít postaveno na jisto, že původní rodné příjmení se vztahuje k osobě žadatele.

Z důvodu ucelenosti matriční praxe je nutné zdůraznit, že v daném případě se oprava zápisu promítne pouze do rodného listu žadatele. Ustanovení § 58 odst. 1, potažmo 2 zákona o matrikách, o něž se opírá soudní judikatura, je v těchto případech ustanovením podpůrným a lze od něj postup matričního úřadu analogicky odvodit do doby, než dojde ke shora zmíněné novelizaci zákona o matrikách, kde již bude výslovně postup matričních úřadů zakotven v rámci přechodných ustanovení zákona o matrikách.

Pro úplnost uvádíme, že jakékoli zásahy do jiných matričních dokladů, zejména do oddacího listu, nejsou přípustné, a to s ohledem na skutečnost, že k okamžiku vstupu do manželství žadatelé užívali příjmení po provedené změně, tj. příjmení, o jehož opravu aktuálně žádají. Na toto příjmení měli rovněž vystaveny doklady totožnosti, které v rámci sňatečného řízení předkládali. Z těchto důvodů by provedení opravy do oddacího listu bylo v rozporu s právním řádem. V tomto případě lze připustit uvedení původního rodného příjmení před provedenou změnou na výslovnou písemnou žádost pouze do poznámky oddacího listu.

10. Změna příjmení dle § 73 zákona o matrikách – dosud nenarozené děti

Podle § 19 odst. 1 zákona o matrikách se do knihy narození dítěti zapíše společné příjmení rodičů, nebo, mají-li příjmení různá, zapíše se příjmení jednoho z nich, určené dohodou při uzavření manželství. Obdobně podle ustanovení § 860 odst. 1 občanského zákoníku, má dítě příjmení určené při uzavření manželství svých rodičů pro společné děti manželů. Čistě jazykový výklad vede k závěru, že dítěti narozenému z manželství by mělo být zapsáno příjmení dle dohody uvedené v oddacím listu pro společné děti. Vzhledem ke skutečnosti, že § 73 zákona o matrikách v současnosti nestanoví, že by se změna příjmení po uzavření manželství vztahovala i na dosud nenarozené děti, měla by být těmto dětem zapisována příjmení dle dohody rodičů při uzavření manželství pro společné děti manželů, a nikoliv dle aktuálně užívaného společného příjmení rodičů nebo příjmení rodiče, po němž má dítě příjmení nést.

MPR

Odpověď MV:

Podle § 73 odst. 3 zákona o matrikách, ve znění platném do 31. prosince 2013, měli-li manželé různá příjmení, mohla jim být povolena změna příjmení pouze na příjmení jednoho z nich, který s touto změnou vyslovil souhlas. Uvedené ustanovení bylo ze zákona o matrikách zákonem č. 312/2013 Sb. k 1. lednu 2014 vypuštěno. Důvodem je nová právní úprava zakotvená v § 661 odst. 2 občanského zákoníku, která se promítla do § 70 odst. 4 zákona o matrikách, podle něhož ponechají-li si manželé po uzavření manželství svá dosavadní příjmení, mohou i později učinit prohlášení před kterýmkoli matričním úřadem, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich. Prohlášení se vztahuje i na společné nezletilé děti manželů. V poznámce oddacího listu matriční úřad vyznačí, odkdy manželé užívají společné příjmení.

Z uvedeného vyplývá, že za trvání manželství, pokud si manželé při uzavření manželství ponechali svá dosavadní příjmení, mohou před kterýmkoliv matričním úřadem učinit pouhé prohlášení o tom, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich a manžel/ka nemusí žádat o povolení změny svého příjmení na příjmení druhého manžela ve správním řízení.

Po shora provedené změně zákona o matrikách však i nadále byl v zákoně o matrikách ponechán § 73 odst. 3, podle něhož mají-li manželé a rodiče dítěte různá příjmení, změna příjmení toho z manželů, jehož příjmení má nezletilý, se vztahuje i na nezletilého. Za trvání manželství, pokud si manželé při uzavření manželství ponechali svá dosavadní příjmení a ten manžel, jehož příjmení je příjmením jejich společných dětí, si přeje změnu svého příjmení na úplně jiné příjmení, požádá o změnu příjmení ve správním řízení. Za trvání manželství může být taková změna příjmení povolena pouze na základě souhlasu obou manželů. Tato změna příjmení se vztahuje

i na společné nezletilé děti manželů (u dětí starších 12 let je třeba připojit k žádosti jejich souhlas). Na druhého z manželů se tato změna příjmení nevztahuje. Dále podle stávajícího znění § 73 odst. 2 zákona o matrikách platí, že mají-li manželé společné příjmení a je-li povolena změna příjmení jednomu z nich, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí.

Výkladem podle § 19 odst. 1 zákona o matrikách lze dospět k závěru, že se povolená změna příjmení vztahuje i na společné děti manželů narozené až po povolené změně příjmení (děti budoucí). Za účelem zvýšení právní jistoty se navrhuje nová právní úprava na úseku změny příjmení za trvání manželství. Příklad, kdy si manželé ponechali svá dosavadní příjmení, je již vyřešen v § 70 odst. 4 ve spojení s § 19 odst. 1 zákona o matrikách. Zůstává tedy upravit změnu společného příjmení manželů za trvání manželství. Navrhuje se tak možnost změny pouze společného příjmení manželů na základě souhlasu obou manželů. Je-li povolena změna příjmení jednomu z manželů, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí, a to i dosud nenarozených.

11. Užívání více příjmení

Občan může užívat více příjmení. V souladu s § 70 odst. 1 písm. f) zákona o matrikách, je občan oprávněn užívat více příjmení v jiných případech hodných zvláštního zřetele.

Názor KÚ:

Podle přiložené důvodové zprávy může občan užívat více příjmení v případech hodných zvláštního zřetele. Prosíme o vysvětlení, co zákonodárce zamýšlel pojmem „případy hodné zvláštního zřetele“.

KÚ LK

Odpověď MV:

Návrh novely matričního zákona původně doplňoval do § 70 odst. 1 nové písm. f) s tím, že by občan mohl užívat více příjmení i v jiných případech hodných zvláštního zřetele. Reagovalo se tím na soudní judikaturu a potřeby praxe, kdy by např. český státní občan byl oprávněn požadovat užívání více příjmení z důvodu rodinných vazeb v zahraničí, kde jde o obvyklou praxi v souladu s právem (zejména ve španělsky mluvících zemích nebo v Itálii). Jednalo by se o obdobu dovolání se cizího práva, ačkoliv by daná osoba nesplňovala podmínky pro takový úkon, nicméně by prokázala vážný důvod pro analogické užívání více příjmení.

Od tohoto návrhu však bylo upuštěno a vládní návrh novely matričního zákona, který se aktuálně nachází v Poslanecké sněmovně jako sněmovní tisk 431, tedy ponechal ustanovení § 70 odst. 1 beze změn.

12. Zjednodušení povolování změny jména a příjmení mimo správní řízení

Plánuje MV provést analýzu agendy jména a příjmení (její zjednodušení a povolování změny jména a příjmení mimo správní řízení)?

KÚ MSK

Odpověď MV:

MV v současné době neuvažuje o změně v postupu povolování změny jména a příjmení.

13. Dotazník k uzavření manželství – dohoda o příjmení

V dotazníku k uzavření manželství je na straně 1 uvedena dohoda o příjmení. V případě, že se snoubenci dohodnou, zvolí si např. variantu c), že příjmení jednoho z nich bude jejich společným příjmením a žena, jejíž příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě uvádět své dosavadní příjmení. Dotaz zní:

- a) *žena uvede do dotazníku příjmení např. Horák Nováková. Pokud v budoucnu upustí od svého rodného příjmení, bude užívat příjmení Horáková a pokud by chtěla uvádět příjmení v mužském tvaru Horák, musela by si poté požádat?*
- b) *Lze využít i varianty, že by žena uvedla ihned do dotazníku příjmení Horáková Nováková a na straně 2 dotazníku k uzavření manželství odst. 2 – žena předběžně žádá, aby její příjmení Horáková vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize zapsáno v mužském tvaru Horák a vyhnula se tímto do budoucna dalším žádostem v případě, že by upustila od svého dosavadního příjmení a chtěla užívat společné příjmení v mužském tvaru?*

KÚ ZL

Odpověď MV:

Pro přehlednost uvádíme varianty možností:

VARIANTA „A“

1 strana dotazníku

c) *příjmení jednoho z nás bude naším příjmením společným, a muž – žena*), jehož – jejíž*) příjmení nemá být příjmením společným, bude*

muž: Horák

žena: Horák Nováková

děti: Horák – Horáková

ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení

2.strana dotazníku

Žena předběžně žádá, aby její příjmení, vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize manželství zapsáno v mužském tvaru:
.....

VARIANTA „B“

1. strana dotazníku

c) příjmení jednoho z nás bude naším příjmením muž: Horák
společným, a muž – žena*), jehož – jejíž*) žena: Horáková Nováková
příjmení nemá být příjmením společným, bude děti: Horák – Horáková
ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení

2. strana dotazníku

Žena předběžně žádá, aby její příjmení Horáková Nováková, vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize manželství zapsáno v mužském tvaru:
Horák Nováková

Z hlediska ucelenosti matriční praxe bychom aplikovali variantu „B“, kde je explicitně uvedeno, že žena předběžně žádá o užívání příjmení v mužském tvaru.

Variantu příjmení „A“ pravidla české mluvnice připouštějí, není tedy třeba činit žádné prohlášení o užívání příjmení v mužském tvaru podle ustanovení § 69 odst. 2 zákona o matrikách. Pokud však žena v budoucnu upustí od svého rodného příjmení, bude užívat příjmení Horáková, a pokud by chtěla uvádět příjmení v mužském tvaru Horák, musela by si o to požádat.

Pokud by žena zvolila variantu „B“, dle našeho názoru již není nutné, v případě, že žena v budoucnu upustí od svého rodného příjmení, znovu žádat o mužský tvar, svoji vůli již žena explicitně projevila, tj. mužský tvar příjmení uvedla v Dotazníku k uzavření manželství.

Ze strany OVS bude v této věci vydána metodická informace pro matriční úřady.

14. Sbíрка listin zvláštní matriky – vrácení originálů cizozemských matričních dokladů, které byly podkladem pro zápis matriční události dle § 42 a § 43 zákona o matrikách

Zápis matričních událostí do zvláštní matriky se primárně provádí na základě cizozemského matričního dokladu, který se týká matriční události, jež je zapisována do zvláštní matriky. Tento cizozemský matriční doklad se následně stává součástí sbírky listin dle § 8 zákona o matrikách.

Vzhledem ke skutečnosti, že se v minulosti začaly množit požadavky klientů na vrácení těchto cizozemských matričních dokladů, případně dalších cizozemských veřejných listin, když množství těchto požadavků se neustále stupňuje, bylo v minulosti po konzultaci s MV přistoupeno k možnosti vrácení těchto cizozemských dokladů žadatelům a to na jejich výslovnou žádost, po provedení vidimace listin ZM pro úřední potřebu, když do sbírky listin je následně vložena vidimovaná kopie cizozemského veřejné listiny.

Zastává MV pořád výše uvedený právní názor ve smyslu, že je tento postup správný? Pro ZM se jedná o poměrně velkou časovou a administrativní zátěž, když až po vyžádání sbírky listin ke konkrétnímu zápisu matriční události, lze zcela jednoznačně určit, zda bude možné matriční doklad vidimovat či nikoli, tedy původně předložený doklad vrátit.

ZM

Odpověď MV:

MV zastává výše uvedený právní názor, tj. na základě výslovné písemné žádosti, po provedení vidimace originálu cizozemského matričního dokladu ZM pro úřední potřebu, lze vrátit žadateli tento originál. Vidimovaná listina (tj. úředně ověřená kopie cizozemského matričního dokladu) bude následně vložena do sbírky listin namísto originálu. Pakliže nebude požádáno o vydání originálu cizozemského matričního dokladu, nemění se nic na zavedené matriční praxi, tzn. ve sbírce listin zůstává i nadále originál cizozemského matričního dokladu.

15. Souhlasné prohlášení o určení otcovství

Matriční úřad A přijal souhlasné prohlášení o určení otcovství, kdy otcovství prohlásil muž, který byl v době narození dítěte (ke kterému prohlásil otcovství) ženou. Jeho biologické otcovství je tedy absolutně vyloučené. Matriční úřad A souhlasné prohlášení přijal, ačkoli mu tato skutečnost byla známa a zaslal je k zápisu do matriky narození dítěte matričnímu úřadu B. Matriční úřad B ví, že mu nepřísluší zkoumat soulad biologického a právního otcovství, ale na druhé straně by se v tomto případě jednalo o obcházení zákona, neboť takové prohlášení nesměřuje k legitimaci

biologického otcovství a je takto obcházen veřejný pořádek, protože stejného cíle lze dosáhnout osvojením. Vycházeli jsme z odborné literatury, konkrétně z komentářů k jednotlivým ustanovením občanského zákoníku týkajících se této problematiky (§ 783, § 793) a došli jsme k závěru, že matriční úřad B má dvě možnosti:

- 1. Prohlášení nezapsat a vydat zamítavé rozhodnutí. Podle § 87 zákona o matrikách, pokud se žadatelé podle § 5 zákona o matrikách nevyhová, vydá se o tom rozhodnutí. V tomto případě by se však matriční úřad B musel vypořádat s otázkou, zda je prohlášení platné, když je jím obcházen zákon, dále otázkou zájmů dítěte i případných zájmů putativního otce, a to pouze na základě právních úvah uvedených v komentářích k jednotlivým ustanovením zákona týkajících se dané problematiky. Když vezmeme v úvahu, že funkce matričního úřadu B je pouze evidenční, lze dojít k závěru, že se touto otázkou matriční úřad B nemůže zabývat, neboť o otázce platnosti takového úkonu, který byl před úřadem A učiněn (je rovněž otázkou, zda mohl být učiněn), si nemůže matriční úřad B sám učinit závěr.*
- 2. Druhou a podle našeho názoru správnou variantou je, když matriční úřad B nebude posuzovat platnost úkonu učiněného u matričního úřadu A a souhlasné prohlášení o určení otcovství zapíše a následně dá podnět soudu pro případné zahájení řízení o popření otcovství ex offio podle § 793 občanského zákoníku. Je potom na soudu, aby zvážil zájmy dítěte, zájmy putativního otce a veřejný pořádek určil, a zda byl úkon určení otcovství platný či nikoli. Dle našeho názoru by matriční úřad B na jedné straně souhlasné prohlášení takto učiněné zapsat neměl, ale na druhé straně matriční úřad B jako orgán pouze evidenční si nemůže sám učinit úsudek o platnosti úkonu učiněného u matričního úřadu A, který prohlášení přijal.*

Dle našeho názoru matriční úřad A nemá oporu v zákoně, na základě které by prohlášení o určení otcovství evidentně nebiologického otce nepřijal, když je v zájmu dítěte mít otce. Rovněž ani matriční úřad B nemá oporu v zákoně, aby zmíněné prohlášení o určení otcovství zasláné matričním úřadem A zkoumal a toto prohlášení do matriky nezapsal.

Otázkou zůstává, zda v případě, kdy prohlášení činí trans muž (pokud je toto matričnímu úřadu známo) a je tedy nepochybné, že nemůže být biologickým otcem dítěte, má matriční úřad učinit oznámení příslušnému soudu, který v případě, že shledá, že to vyžaduje zřejmý zájem dítěte, může zahájit řízení podle § 793 občanského zákoníku o popření otcovství.

Máme za to, že s ohledem na společenskou situaci, kdy současná právní úprava dostatečně neřeší výše uvedené možné situace, se budou matriční úřady dostávat čím dál častěji do nesnadných a nejasných situací. Uvítali bychom jednotný metodický postup ve výše uvedených případech. K naší konkrétní otázce uvítáme

metodický postup, zda vůbec ve výše zmíněném případě činit oznámení soudu (matriční úřad nemá pro toto oporu v zákoně) a pokud ano, tak který matriční úřad má oznámení učinit. Matriční úřad, který souhlasné prohlášení o určení otcovství k narozenému dítěti přijal, přičemž věděl, že se nejedná o biologického otce nebo matriční úřad, který následně provedl dodatečný záznam do knihy narození?

Může také nepochybně nastat případ, že prohlášení o určení otcovství bude chtít před matričním úřadem učinit trans žena, která je biologickým rodičem/otcem dítěte (zplodila dítě jako muž a později se stala ženou). Biologické otcovství je v tomto případě nepochybné, ale zákon dovoluje učinit prohlášení o určení otcovství pouze muži. Biologický rodič by tedy byl zkrácen na svých právech oproti situaci popsané v předešlých odstavcích. Tento případ je rovněž vhodný k diskusi, neboť se s ním dříve či později některý matriční úřad v praxi setká.

V současném návrhu změny prováděcí vyhlášky č. 207/2001 Sb. k zákonu o matrikách se počítá s možností zápisu rodičů stejného pohlaví do matričních knih a matričních dokladů, ale zároveň není stanoven zákonný, popř. metodický postup při úkonech v oblasti rodičovství učiněných před matričními úřady transsexuálními osobami, popř. osobami stejného pohlaví.

MOV

Odpověď MV:

V souladu se stanoviskem Ministerstva spravedlnosti uvádíme následující právní názor.

V konkrétním případě přijal matriční úřad A souhlasné prohlášení o určení otcovství mužem, který byl v době narození dítěte, ke kterému prohlásil otcovství, ženou. Souhlasné prohlášení o určení otcovství bylo matričním úřadem A postoupeno k zápisu do matriky narození dítěte matričnímu úřadu B.

Problematika souhlasného prohlášení o určení otcovství je upravena v § 779 až 782 občanského zákoníku. Podle § 779 odst. 1 občanského zákoníku platí, že nedojde-li k určení otcovství podle § 776, 777 nebo 778 občanského zákoníku, má se za to, že otcem je muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže. Pro úplnost lze dodat, že prohlášení musí učinit muž, který je jako muž úředně zapsán.

V komentáři k občanskému zákoníku (Frintová, D. In: Švestka, J; Dvořák, J.; Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II (§ 655 až 975) se mj. uvádí, že „z ustanovení občanského zákoníku nijak nevyplyvá, že by toto prohlášení mohl učinit pouze biologický rodič (otec), a už vůbec v něm nelze nalézt oporu pro závěr, že by v té souvislosti mělo být biologické otcovství muže činícího souhlasné prohlášení, jakkoliv prověřováno. Je třeba vyjít z toho, že stejně jako v případě

ostatních domněnek se vychází z obvyklého běhu věcí, a předpokládá se, že ten, kdo prohlášení o svém otcovství činí, biologickým otcem zpravidla je (nebo si to alespoň o sobě myslí)“.

Lze tedy konstatovat, že při činění souhlasného prohlášení o určení otcovství nemá být zkoumáno, zda není takto určené otcovství v rozporu s otcovstvím biologickým. Matriční úřad proto ani nemůže přezkoumávat platnost souhlasného prohlášení o určení otcovství. V konkrétním případě tedy matriční úřad nepochybil, pokud zapsal jako otce muže, který spolu s matkou dítěte souhlasně prohlásil, že je otcem dítěte, pokud byl tento muž v daném okamžiku i úředně zapsán jako muž.

Má-li matriční úřad za to, že takto určený otec dítěte nemůže být jeho otcem, může dát podnět k soudu k zahájení řízení o popření otcovství podle § 793 občanského zákoníku. Ustanovení § 793 občanského zákoníku stanoví, že vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte, a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství, bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale otec dítěte takto určený nemůže být jeho otcem.

Podnět k soudu může dát matriční úřad, který souhlasné prohlášení o určení otcovství přijal, ale i matriční úřad, kterému bylo souhlasné prohlášení o určení otcovství postoupeno k zápisu do matriky narození.

16. Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství – Ruská federace

V posledních několika týdnech jsme dotazováni na informace o rozsahu fungování Velvyslanectví Ruské federace v Praze. Podle námi zjištěných informací na internetových stránkách zastupitelského úřadu je však možné si na velvyslanectví rezervovat termín a není zde žádná informace o omezení provozu velvyslanectví a o tom, že by ruská strana již nevystavovala doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo potvrzení o stavu potřebné k určení otcovství, resp. k zápisu narození dítěte. Na základě uvedeného, a i s ohledem na tabulku poskytnutou MV (viz příloha) matriční úřady nadále předkládání těchto dokladů od ruských občanů vyžadují a neakceptují jakási potvrzení z GK Ruska v Lipsku, do jehož konzulární působnosti ČR nespadá a která jsou navíc v češtině pouze opticky (viz příloha), a ani prohlášení o stavu ze ZÚ v Praze, která obsahově neodpovídají dosud vydávaným dokladům. Uvítáme jakékoliv aktuální informace k výše uvedenému.

MPR

Odpověď MV:

OVS v rámci své činnosti zjistil, že Ruská federace již nevydává Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství pro ruské občany na území České

republiky, ale „Potvrzení o tom, že k dané osobě není evidováno uzavření manželství“ (dále jen „potvrzení“).

Ze sdělení Velvyslanectví Ruské federace vyplývá, že v souladu s platnou ruskou legislativou osoba, která je svobodná, obdrží na základě osobní žádosti potvrzení, že nemá státem registrovaný sňatek. Vydání tohoto potvrzení je možné pouze na území Ruské federace (na libovolném ruském matričním úřadu dle volby žadatele) osobně žadateli nebo jeho zástupci na základě notářsky ověřené plné moci nebo může být zmíněný doklad vyžádán z území Ruské federace prostřednictvím konzulárního oddělení Velvyslanectví stanoveným postupem, kdy lhůta pro vyřízení je cca 6 měsíců. Uvedenou lhůtu nemůže Ministerstvo vnitra žádným způsobem ovlivnit.

Vzhledem k některým dalším nejasnostem, které vyplynuly ze sdělení Velvyslanectví Ruské federace, si OVS vyžádal doplnění ze strany Velvyslanectví Ruské federace. Poté, co uvedené doplnění obdržíme, bude ze strany OVS vydána metodická informace pro matriční úřady.

Na závěr uvádíme, že by matriční úřady, na základě výše uvedeného, měly přijímat potvrzení o tom, zda Ruská federace registruje k dané osobě uzavření manželství. Podmínku stanovenou v § 35 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách, týkající se potvrzení o osobním stavu, lze nahradit čestným prohlášením.

17. Ověřování listin krajskými úřady – § 4a odst. 2 zákona o matrikách

Podle ustanovení § 4a odst. 2 zákona o matrikách KÚ provádí ověřování matričních dokladů, vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství a potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize a potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin a v druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, jde-li o narození, uzavření manželství nebo úmrtí, vydaných matričními úřady a úřady s rozšířenou působností, které jsou zařazeny do jeho správního obvodu. Po revidování názoru Ministerstva vnitra Magistrát hl. m. Prahy již výše neověřuje zápis o souhlasném prohlášení o určení otcovství, neboť v cit. ustanovení není výslovně uveden. V praxi však činí klientům tato skutečnost problémy. Aktuálně se Magistrát hl. m. Prahy setkal s případem, kdy slovenská státní občanka určila před českých matričním úřadem otcovství s českým státním občanem a porod se má uskutečnit ve Švýcarsku. Bez ověřovací doložky Apostille nebude dle její informace otec do matriky zapsán. Proto prosíme o zvážení novelizace ustanovení týkajících se připojování vyššího ověřování na matriční doklady.

MPR

Odpověď MV:

V novele zákona o matrikách je v taxativním výčtu listin, u kterých se provádí ověřování, doplněno ověření protokolu o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, pro potřeby použití v cizině.

17.1 Vybírání správního poplatku za ověření učiněné KÚ dle § 4a odst. 2 zákona o matrikách zastupitelskými úřady

Současně doplňujeme, že při provádění vyššího ověřování matričních dokladů na základě žádostí podaných prostřednictvím ZÚ bylo zjištěno, že ZÚ vybírají správní poplatky za vydání dokladu a připojení ověřovací doložky Apostille, nikoliv za vyšší ověření. Prosíme o prověření této skutečnosti a možnosti tohoto vybírání tohoto poplatku.

MPR

Odpověď MV:

OVS MV obdržel stanovisko Ministerstva financí, č. j. MV- 13537-2/VS-2022 ze dne 27. 1. 2022, ve věci výběru správních, resp. konzulárních poplatků, v případě, kdy oprávněná osoba požádá cestou zastupitelského úřadu v cizině o vydání matričního dokladu a o jeho opatření apostilní doložkou České republiky. Uvedený dotaz byl vznesen v souvislosti s přijetím zákona č. 300/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „novela notářského řádu“).

Novela notářského řádu obsahuje v části druhé novelu zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o správních poplatcích“), kterou se zvyšuje sazba správního poplatku v položce 5 písm. b) Sazebníku zákona o správních poplatcích. Tento správní poplatek vyměřuje a vybírá Ministerstvo spravedlnosti. MZV vyměřuje a vybírá za stejný úkon poplatek konzulární, stanovený v položce 150 písm. e). Jeho sazba byla novelou notářského řádu rovněž zvýšena. Nově byl stanoven předmět správního poplatku v položce 5 písm. d) Sazebníku za ověření prováděné podle § 28 zákona o matrikách vyměřovaný a vybíraný úřady s rozšířenou působností a krajskými úřady. Konzulární poplatek zpoplatňující obdobný úkon prováděný zastupitelskými úřady stanoven nebyl a novela zákona o správních poplatcích neobsahuje žádné zmocnění, které by opravňovalo zastupitelské úřady správní poplatek podle položky 5 písm. d) Sazebníku vybírat. Zastupitelské úřady uvedený správní poplatek proto nemohou vybírat. Za jeden úkon správního úřadu nelze vybírat dva správní poplatky. Konzulární poplatek stanovený v položce 150 písm. e) Sazebníku zákona o správních poplatcích zahrnuje úkon

ověření otisku úředních razítek, úředních podpisů na českých dokladech nebo listinách, ale zároveň i ověření listiny (apostilu) určené k použití v cizině.

18. Ověřování matričních dokladů notáři

Zjistili jsme, že Notářská komora ČR má již rok oprávnění ověřovat matriční doklady (dávat apostilní doložky na matriční doklady včetně vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství) pouze s tím rozdílem, že apostilní doložkou neoznačí originál matričního dokladu, ale jen kopii, kterou ověřil notář nebo notářský kandidát. Dle našeho názoru takto vydaná apostilní doložka pozbývá smysl, protože její podstatou je ověření pravosti podpisů a razítek úřadů a pracovníků, kteří doklad vystavili a následně ověřili. Prosíme o podrobnější informace k této praxi.

KÚ JHM

Odpověď MV:

S účinností od 1. 9. 2021 vydává Notářská komora ČR apostilní doložky k listinám, které byly vydány nebo ověřeny notářem, a to podle § 35o zákona č. 300/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Listiny od notářských úřadů lze ověřit pouze v případě, že jsou podepsány:

- 1) notářem, nebo
- 2) notářským kandidátem, který byl ustanoven zástupcem notáře, nebo
- 3) notářským kandidátem, který byl notářem pověřen k provádění legalizace a vidimace ve vztahu k cizině.

Listiny podepsané notářskými tajemníky či notářskými koncipienty nemohou být ověřeny pro použití v cizině.

Smyslem apostily je věrohodně prokázat skutečnost, že listina byla vydána nebo ověřena určitým justičním nebo správním orgánem ČR anebo před ním podepsána. Ověřuje se tedy pravost úředního razítka a podpisu na listině, nikoliv obsah listiny samotné. Tímto způsobem se ověřují pouze veřejné listiny.

Za listinu ověřenou notářem lze nicméně považovat i listinu vidimovanou postupem podle § 72 a násl. notářského řádu. V tomto případě se však nejedná o ověření pravosti úředního razítka a podpisu matrikáře, nýbrž ověření pravosti a podpisu daného notáře, jelikož podpisové vzory notářů vede pouze Notářská komora ČR. Skutečnost, že jsou takto ověřené listiny (matriční doklady) přijímány cizozemskými orgány, však nelze nijak ovlivnit.

Matriční praxe nicméně zůstává i nadále zachována. Správní orgány cizích států zpravidla vždy, pakliže mají být české matriční doklady použity v zahraničí, vyžadují jejich předložení v originále, včetně náležitého vyššího ověření a úředního překladu. Kompetence k udělování vyššího ověření na příslušné matriční doklady tedy nadále zůstává v gesci MZV, které v souladu s § 19 zákona o ověřování, vede podpisové vzory úředníků či starosty anebo místostarosty.

19. Zasilání Listu o prohlídce zemřelého prostřednictvím datové schránky nemocnice.

Vzhledem k tomu, že doba v digitalizaci zasilání dokumentů značně pokročila, žádáme o sdělení, zda nedošlo k posunu výkladu zasilání Listu o prohlídce zemřelého (dále jen „LPZ“) z datové schránky nemocnice, kdy tento LPZ tvoří přílohu bez elektronického podpisu lékaře, který LPZ vyplnil (začínáme se s těmito případy setkávat). Dle našeho názoru lze akceptovat pouze přílohu podepsanou uznávaným elektronickým podpisem lékaře (tak jak je uvedeno v Informaci 1/2016) nebo musí být příloha LPZ ve formě platného výstupu autorizované konverze.

KÚ JHM

Odpověď MV:

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zdravotních službách“), uvádí, že lékař provádějící prohlídku těla zemřelého vyplní příslušné části LPZ a zajistí předání jeho jednotlivých částí subjektům stanoveným prováděcím právním předpisem (§ 86 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách).

Vyhláška č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška o LPZ“), ve znění pozdějších předpisů, dále stanovuje, že část B1 LPZ se matričnímu úřadu předává v listinné podobě nebo v elektronické podobě ve formátu PDF dokumentu verze 1.7 a vyšší podepsaná uznávaným elektronickým podpisem lékaře, který prohlídku těla zemřelého provedl (§ 3 odst. 2).

S ohledem na shora uvedené, jakož i vzhledem k tomu, že nejen zákony, ale i vyhlášky tvoří součást právního řádu České republiky, přičemž se jedná o právní normy stanovující závazné pravidlo chování, je nutné nadále vyžadovat, aby byl LPZ opatřen uznávaným elektronickým podpisem lékaře, který prohlídku těla zemřelého provedl.

Pokud poskytovatel zdravotních služeb doručí příslušnému matričnímu úřadu LPZ v elektronické podobě a tento není opatřen uznávaným elektronickým podpisem lékaře, který provedl prohlídku těla zemřelého, je třeba tento LPZ vrátit poskytovateli k doplnění.

19.1 List o prohlídce zemřelého – upozornění z praxe matričního úřadu

Matriční úřad obdržel prostřednictvím datové schránky LPZ. Jméno a příjmení lékaře, který provedl prohlídku těla zemřelého, je odlišné od jména a příjmení lékaře, který LPZ digitálně podepsal – což neodpovídá ustanovení § 3 odst. 2 vyhlášky o LPZ. Je řešeno s příslušným zdravotnickým zařízením.

KÚ PA

Odpověď MV:

Zákon o zdravotních službách uvádí, že lékař provádějící prohlídku těla zemřelého vyplní příslušné části LPZ a zajistí předání jeho jednotlivých částí subjektům stanoveným prováděcím právním předpisem (§ 86 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách).

Prováděcím právní předpisem, tj. vyhláškou o LPZ, je pak stanoveno, že část B1 LPZ se matričnímu úřadu předává v listinné podobě nebo v elektronické podobě ve formátu PDF dokumentu verze 1.7 a vyšší podepsaná uznávaným elektronickým podpisem lékaře, který prohlídku těla zemřelého provedl (§ 3 odst. 2).

V uvedeném případě došlo k pochybení ze strany příslušného poskytovatele zdravotních služeb.

19.2 Vyplňování Listu o prohlídce zemřelého lékařem

Na matriční úřady jsou zasílány LPZ, kde nejsou údaje lékařem zcela, nebo nepřesně, vyplněny. Jedná se např. o osobní stav zemřelého, údaje o rodném příjmení, údaje o manželovi zemřelého, údaje o trvalém bydlišti apod. Matriční úřad provádí šetření a nevyplněné údaje zjišťuje. Lze tyto údaje doplnit matričním úřadem přímo na LPZ?

KÚ HK

Odpověď MV:

Zákon o zdravotních službách uvádí, že lékař provádějící prohlídku těla zemřelého vyplní příslušné části Listu o prohlídce zemřelého a zajistí předání jeho jednotlivých částí subjektům stanoveným prováděcím právním předpisem

(§ 86 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách). Vyhláška o LPZ stanovuje v příloze pokyny ke způsobu vyplnění LPZ.

OVS již v minulosti řešil obdobný dotaz, jak postupovat v případě, že v LPZ v listinné podobě nejsou vyplněny položky 7–11 (část B1: Matriční úřad) a kolonky nejsou proškrtnuty. Zda vrátit LPZ lékaři k opravě nebo chybějící údaje ověřit v registrech státní správy?

Na tento dotaz OVS zareagoval vydáním informace č. 19/2016 a uvedl, že pokud nebudou v LPZ vyhotoveném v listinné podobě uvedené položky vyplněny, popřípadě nebudou proškrtnuty, nebo bude LPZ předložen v elektronické podobě a údaje nebudou vyplněny, je třeba, s výjimkou údaje v položce 9 (nejvyšší ukončené vzdělání), chybějící údaje ověřit v AISEO (§ 84a odst. 1 a 2 zákona o matrikách), pokud jsou v AISEO uvedeny. Údaj o nejvyšším dosaženém vzdělání matriční úřad pro svoji činnost nepotřebuje. Pokud se tento údaj nepodaří došetřit, pozůstalí, resp. vypravitel pohřbu, tento údaj neznají, nebo jej nejsou ochotni sdělit, zůstane tento údaj nevyplněn.

K otázce doplňování údajů matričním úřadem přímo do LPZ uvádíme, že tyto údaje lze do LPZ doplňovat (opravovat) za předpokladu, že tak bude učiněno řádným způsobem, tj. při provedení opravy či doplnění údajů do LPZ je nutné uvést, kým byly tyto údaje doplněny či opraveny a k jakému datu se tak stalo. Vzhledem k uvedenému doporučujeme uvést na zadní stranu tiskopisu formulaci „Údaje byly opraveny dne..“ a připojit podpis matrikáře, který opravu provedl.

20. Ověřování názvu poskytovatele zdravotních služeb

Jak postupovat při ověřování názvu poskytovatele zdravotních služeb (1. Koronerská s.r.o.) při zápisu do knihy úmrtí? Je dostačující pro prokázání názvu poskytovatele zdravotních služeb založení doručenky datové zprávy do sbírky listin? Prosíme o sjednocení postupu matričních úřadů v uvedené věci.

§ 21 odst. 2 zákona o matrikách: „Zápis do knihy úmrtí se provede na základě

a) listu o prohlídce zemřelého, nebo

b) pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou (§ 10 odst. 4).“

Konkrétní případ:

KÚ obdržel od několika matričních úřadů v jeho územním obvodu informaci o tom, že se změnil postup při zasílání LPZ matričním úřadům, konkrétně od 1. Koronerské s.r.o. /viz přílohy/.

V původním LPZ bylo vyplněno jméno a příjmení lékaře, který provedl prohlídku těla zemřelého. V kolonce „razítko s identifikací poskytovatele zdravotních služeb a podpis lékaře, který provedl prohlídku těla zemřelého“ neobsahoval LPZ žádné údaje.

LPZ byl podepsán elektronicky a zaslán cestou DS na příslušný matriční úřad. Matriční úřad provedl konverzi dokumentu. Z doložky konverze bylo patrné, zda LPZ podepsal oprávněný lékař a současně byl patrný i poskytovatel zdravotních služeb. Matriční úřady na základě doložky konverze uváděly název poskytovatele zdravotních služeb do knihy úmrtí.

V současném LPZ je vyplněno jméno a příjmení lékaře, který provedl prohlídku těla zemřelého. V kolonce „razítko s identifikací poskytovatele zdravotních služeb a podpis lékaře, který provedl prohlídku těla zemřelého“ neobsahuje LPZ žádné údaje.

LPZ byl podepsán elektronicky a zaslán cestou DS na příslušný matriční úřad. Matriční úřad provedl konverzi dokumentu. Z doložky konverze je patrné, zda LPZ podepsal oprávněný lékař, ale není zde již uveden název poskytovatele zdravotních služeb. Matriční úřady nyní (do doby sjednocení postupu) vytisknou ze spisové služby doručenkou datové zprávy (že LPZ odešel z datové schránky 1. Koronerské), provedou zápis poskytovatele zdravotních služeb do knihy úmrtí a uvedenou doručenkou založí do sbírky listin.

KÚ VYS

Odpověď MV:

Zákon o zdravotních službách uvádí, že lékař provádějící prohlídku těla zemřelého vyplní příslušné části LPZ a zajistí předání jeho jednotlivých částí subjektům stanoveným prováděcím právním předpisem (§ 86 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách). Současně vyhláška o LPZ v příloze definuje jednotlivé náležitosti LPZ, mimo jiné poskytovatele zdravotních služeb a lékaře.

Vzhledem k tomu, že gestorem zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o autorizované konverzi“), je odbor eGovernmentu, požádal OVS o konzultaci v této věci. V uvedeném případě došlo k pochybení ze strany provozovatele, kdy při revizi doložek nedošlo k propsání všech položek. Jednalo se o technický problém, který je v současné době již odstraněn.

Dle sdělení tohoto odboru byla konverze provedena v souladu se zákonem, ověření autenticity vydané autorizované konverze lze provést na: <https://www.czechpoint.cz/overovacidolozky/search.do>.

21. Úmrtí státního občana Ukrajiny na území ČR

Na území ČR zemře např. Ukrajinec, který má zde vízum strpění. Pozůstalí nedisponují jeho rodným listem, ani např. oddacím listem. Pokud by si tyto doklady měli nechat zaslat z Ukrajiny (což z některých oblastí ani není aktuálně možné), nechat si tyto dokumenty přeložit do jazyka českého, není možné stihnout 30denní lhůtu na vyřízení matričního dokladu. Jak v těchto případech mají matriční úřady postupovat?

KÚ ZL

Odpověď MV:

Matrika je podle § 1 odst. 1 písm. a) zákona o matrikách státní evidencí narození, uzavření manželství, vzniku registrovaného partnerství a úmrtí fyzických osob na území České republiky.

Podle § 22 zákona o matrikách se zápis do knihy úmrtí provede na základě

- a) listu o prohlídce zemřelého, nebo
- b) pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou.

V případě, že příbuzní zemřelého občana Ukrajiny, který má status uprchlíka před válkou z Ukrajiny, nebudou disponovat jeho matričními doklady, ale pouze jeho cestovním dokladem, matriční úřady budou v těchto případech zapisovat údaje o jménu a příjmení dle jeho „pasové identity“, přepis jména a příjmení bude podle předloženého cestovního dokladu, tj. v anglické transkripci. Informace MV č. 3/2022 postup matričního úřadu v případě zápisu úmrtí uprchlíka – státního občana Ukrajiny přímo neobsahuje, nicméně i v tomto případě se jedná o výjimečnou situaci. MV se přiklání k tomuto názoru i z toho důvodu, že podle novely zákona o matrikách bude možné při zápisu úmrtí cizince, kterému matriční úřad dosud nevydal žádný matriční doklad, jeho jméno/na, popř. příjmení, uvádět ve tvaru uvedeném latinkou v jeho cestovním dokladu.

22. Jméno/jména a příjmení občanů Ukrajiny uvedené na matričních dokladech – dotaz z praxe matričních úřadů

Obecně – ukrajinští občané si stěžují, že se jim nebo jejich narozeným dětem zapisují jména nebo příjmení v jiném tvaru, než jak to mají uvedeno na dokladech vydaných cizineckou policií, event. zdravotní pojišťovnou. Někdy je opravdu složité vysvětlit jim v čem je problém a že matriční úřad zapisuje události podle českého překladu.

Matriční úřady se setkaly také s tvrzením žadatelů, že zdravotní pojišťovny nepřipouští ani případnou poznámku v matričním dokladu

V praxi nastal případ, kdy pošta odmítla doručit rodný list matce narozeného dítěte (na obálce bylo uvedeno příjmení dle překladu a matričního dokladu "Turgeněva", v dokladu totožnosti je uveden tvar příjmení "Turgenieva") a zásilka byla úřadu vrácena zpět z důvodu chybně uvedeného příjmení.

Názor KÚ:

Informace 3/2022 upravuje postup matričních úřadů k výše uvedené problematice. Pokud rodiče/žadatelé disponují doklady, které příslušné ustanovení zákona o matrikách ukládá, matriční úřad zapíše údaje dle překladu předložené listiny. Do poznámky matričního dokladu, na žádost, matriční úřad uvede tvar jména a příjmení uvedené v cestovním dokladu/dokladu totožnosti. Co se týká doručení zásilky – na obálku doporučujeme napsat tvar příjmení dle překladu a vedle, do závorky, bychom uvedli tvar příjmení zapsaný v dokladu totožnosti (aby bylo zřejmé, že se jedná o tutéž osobu).

KÚ PA

Odpověď MV:

V otázce postupu při doručování matričních dokladů do vlastních rukou souhlasíme s názorem KÚ, tedy doporučujeme na obálku uvést tvar příjmení v souladu s úředním překladem a do závorky vedle něj uvést tvar příjmení zapsaný v dokladu totožnosti (cestovním dokladu).

Metodická informace č. 3/2022 dopadá primárně na otázku promíjení matričních dokladů předkládaných buď k zápisu narození dítěte do matriční knihy, či v rámci předsňatečného řízení v situacích, kdy se jedná o uprchlíky či dítě uprchlíků před válkou z Ukrajiny, kteří nedisponují potřebnými doklady uvedenými v § 14 a násl. zákona o matrikách a § 35 a násl. zákona o matrikách z důvodu, že jejich opatření je za dané situace objektivně spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Tato informace nereguluje postup matričních úřadů při zápisu jména a příjmení ukrajinských státních příslušníků do příslušné matriční knihy.

Ve věci zápisu jména a příjmení ukrajinských státních příslušníků do příslušné matriční knihy je nutné i nadále postupovat v souladu s nařízením vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy, ve znění nařízení č. 100/2007 Sb., resp. v souladu s úředním překladem jejich cizozemských matričních dokladů vyhotoveným v souladu s citovaným nařízením vlády.

V matriční knize v oddíle Záznamy a opravy před podpisem matriční úřad uvede, že „*Jméno a příjmení zde zapsané ženy/zapsaného muže je v cestovním*

dokladu uvedeno ve tvaru....“ Do poznámky matričního dokladu se uvede obsah oddílu Záznamy a opravy před podpisem (srov. § 26 odst. 4 zákona o matrikách).

23. Zápis narození dítěte do matriční knihy narození, které se narodilo státním občanům Ukrajiny a Maďarska.

Dítě se narodilo na území ČR z manželství, jehož rodiče jsou státními občany Ukrajiny a Maďarska. Rodiče dítěte uzavřeli manželství na Ukrajině a k zápisu narození dítěte předložili oddací list, vystavený matričním úřadem v Maďarsku. Dotaz zní, zda zapsat do matriční knihy narození příjmení dítěte a údaje o rodičích dítěte (jméno, příjmení, popř. rodné příjmení), dle maďarského oddacího listu, když podoba jména a příjmení je odlišná od ukrajinských matričních dokladů? Pro úplnost uvádíme, že rodiče narozeného dítěte mají na území ČR povolený přechodný pobyt a průkaz o povolení k pobytu cizince mají vydaný na podobu jména a příjmení dle maďarského cestovního pasu. Rodiče dítěte se s podobou jména a příjmení, uvedenou v dokladech (maďarský oddací list, průkaz k pobytu cizince), ztotožňují a nepřejí si, aby jejich podoba jména a příjmení byla v rodném listu dítěte uvedena dle ukrajinského oddacího listu. Lze řešit tuto situaci např. prohlášením, ve kterém bude uvedeno, že rodiče dítěte požadují, aby při zápisu narození jejich dítěte do matriční knihy narození a následně na vydaném rodném listu dítěte, byla podoba jména a příjmení uvedena dle maďarských matričních dokladů?

KÚ JHM

Odpověď MV:

Zápis lze řešit formou prohlášení rodičů dítěte, ve kterém bude uvedeno, že rodiče dítěte požadují, aby při zápisu narození jejich dítěte do matriční knihy narození a následně na vydaném rodném listu dítěte, byla podoba jména a příjmení uvedena dle maďarských matričních dokladů.

Prohlášení bude založeno do sbírky listin a do oddílu záznamy a opravy před podpisem se rovněž uvede, že k zápisu došlo na základě prohlášení rodičů dítěte a dále na základě maďarského matričního dokladu, tj. oddacího listu.

Maďarský oddací list musí být opatřen úředním překladem do českého jazyka v souladu s nařízením vlády (pokud tento doklad není opatřen vícejazyčným standardním formulářem). V poznámce rodného listu dítěte bude uvedena s odkazem na § 26 odst. 4 zákona o matrikách poznámka o uvedení tvaru jména a příjmení rodičů – cizinců dle jejich cestovních dokladů.

24. Dvojitý občanství – občan EU a SO třetí země

Podle § 28 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, platí, že „je-li někdo v rozhodné době zároveň občanem několika cizích států, rozhoduje státní příslušnost nabytá naposled, pokud vzhledem k životním poměrům osoby nepřevažuje výrazně její poměr k jinému cizímu státu, jehož je občanem; v takovém případě rozhoduje státní příslušnost tohoto státu.“

Bohužel se dost často stává, že cizinci, kteří mají vícero státních občanství, si chtějí vybírat předkládání takových dokladů, které jsou pro ně jednodušší, snadno dostupnější. Na matriční úřad se dostaví snoubenec, který je např. SO občan Maďarska (SO EU) a současně SO Ukrajiny. Jako SO Maďarska nemusí mít potvrzení o oprávněnosti pobytu na území ČR, ale zase po něm chce matriční úřad „Potvrzení o stavu a pobytu, které mu vydá Velvyslanectví Maďarska v Praze. Tam se ovšem snoubenci nechce. Takže si, nyní už jako SO Ukrajiny, zajde k notáři, kde učiní „prohlášení“. Dostaví se na matriční úřad s ukrajinským cestovním dokladem a prohlásí či prokáže, že u něho převažuje výrazně poměr k Ukrajině a bude na matričním úřadě předkládat všechny doklady jako SO Ukrajiny. Dle zákona o mezinárodním právu soukromém, rozhoduje státní příslušnost nabytá naposled, pokud u něj nepřevažuje výrazně poměr k jinému cizímu státu, jehož je občanem. Jak má tedy matriční úřad správně postupovat? Jaké doklady bude matriční úřad požadovat? Lze doklady kombinovat – doklady předloží jako SO Ukrajiny, ale oprávněnost pobytu na území ČR dokládat nebude, protože je SO Maďarska? Domníváme se, nabyt-li SO Ukrajiny naposled, případně u něho převažuje výrazně poměr k Ukrajině oproti Maďarsku, bude tedy předkládat všechny doklady jako SO Ukrajiny. Jak to bude ovšem s potvrzením o oprávněnosti pobytu z cizinecké policie?

MP

Odpověď MV:

Podle shora zmíněného § 28 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPS“) platí, že „je-li někdo v rozhodné době zároveň občanem několika cizích států, rozhoduje státní příslušnost nabytá naposled, pokud vzhledem k životním poměrům osoby nepřevažuje výrazně její poměr k jinému cizímu státu, jehož je občanem; v takovém případě rozhoduje státní příslušnost tohoto státu“. Ustanovení § 28 odst. 2 ZMPS upravuje základní pravidlo pro výběr rozhodné státní příslušnosti při souběhu cizích státních příslušností, tj. v těch případech, kde není souběh s českým občanstvím. Jako první kritérium pro posouzení, která státní příslušnost je rozhodnou, je kritérium posledně nabytého státního občanství. Pouze pokud je prokazatelné, že osoba, která má více státních občanství, má výrazný poměr k jinému státu, než k tomu, jehož státní občanství nabytá později, lze k této výjimce

přihlédnout. Jako příklady okolností, které by měly být správním úřadem uváženy, lze uvést obvyklý pobyt, rodinné vazby, místo výkonu zaměstnání, působení ve veřejných funkcích či silových složkách daného státu či jiný druh angažmá ve prospěch daného státu (např. sportovní reprezentace), místo narození či výslovné projevy identifikace osoby s daným státem (BŘICHÁČEK, T.: *Zákon o mezinárodním právu soukromém*, 1. vydání, C. H. BECK, 2014, s. 170–178).

Nelze tedy kombinovat výhody, přinášející cizinci na našem území s více než jedním státním občanstvím, spojené s požadavky k předložení dokladů k uzavření manželství na našem území, jinak by se jednalo o obcházení zákona ve smyslu § 5 ZMPS, když tento přímo říká: *„Nepřihlíží se ke skutečnostem vytvořeným nebo předstíraným záměrným jednáním v úmyslu, aby se těch ustanovení tohoto zákona, od nichž se nelze odchýlit ujednáním stran, nepoužilo nebo aby se jich použilo jinak, než kdyby takto vytvořené nebo předstírané skutečnosti nebyly. V tomto případě se jedná o vyhnutí se pro cizince nepříznivému rozhodnému právu.“* K tomu konkrétněji viz komentářové znění § 5 ZMPS: *„..... subjekt (či subjekty) buď uměle vytvoří, nebo předstírají (simulují) skutečnosti, které jsou pro aplikaci kogentních ustanovení ZMPS relevantní. Činí tak přitom zpravidla v úmyslu dosáhnout takové (ne)aplikace norem ZMPS, která jim přinese určitý prospěch. K obcházení zákona nemusí docházet jen ve vztahu ke kolizním normám, ale i ve vztahu k jiným ustanovením ZMPS“*, (BŘICHÁČEK, T.: *Zákon o mezinárodním právu soukromém*, 1. vydání, C. H. BECK, 2014, s. 34–37).

Osobu s vícero občanstvími, pokud ani jedno z nich není občanstvím ČR, je tedy nutno posuzovat jako příslušníka toho státu, jehož občanství nabyl naposled a pouze výjimečně lze přihlédnout dle shora uvedeného, zda u této osoby nepřevažuje výrazně její poměr k jinému cizímu státu.

Podstatné však je, že ustanovení ZMPS se vztahují pouze k soukromoprávním poměrům. Jedná-li se o právní poměry veřejnoprávního charakteru, kam spadá i problematika oprávněnosti k pobytu na území České republiky, pak je třeba danou záležitost posuzovat s ohledem na to, že se jedná o občana Maďarska, tedy občana Evropské unie a současně i o občana Ukrajiny. V právních poměrech spadajících do oblasti veřejného práva tedy nelze ponechat na vůli konkrétní fyzické osoby volbu některého ze svých státních občanství.

25. Možnost oddávání pověřeným členem zastupitelstva obce, který je státním občanem Slovenské republiky.

Občanka Slovenské republiky se v podzimních komunálních volbách stala zastupitelkou obce. Podle § 103 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, starosta a místostarosta musí být občanem České republiky. Podle § 11a zákona o matrikách, však může oddávat vedle starosty a místostarosty také pověřený člen zastupitelstva obce. Podle § 16 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

(dále jen „správní řád“), se v řízení jedná a písemnosti se vyhotovují v českém jazyce. Účastníci řízení mohou jednat a písemnosti mohou být předkládány i v jazyce slovenském. Dotaz zní: Může oddávát cizinec (jako pověřený člen zastupitelstva obce) a může mít projev ve slovenštině?

KÚ JHM

Odpověď MV:

Podle § 5 odst. 1 zákona č. 491/2021 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o volbách do zastupitelstev obcí“), platí, že členem zastupitelstva obce může být zvolen každý volič, u kterého není překážka ve výkonu volebního práva podle § 4 odst. 2 písm. a) a b); členem zastupitelstva městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města nebo městské části hlavního města Prahy může být zvolen ten volič, u kterého není překážka ve výkonu volebního práva podle § 4 odst. 2 písm. a) a b) a který je v den voleb v tomto městském obvodu nebo městské části přihlášen k pobytu.

Voličem se pak dle § 4 odst. 1 zákona o volbách do zastupitelstev obcí rozumí státní občan České republiky, který alespoň v den voleb, a konají-li se volby ve dvou dnech, druhý den voleb, dosáhl věku nejméně 18 let, je v den voleb v této obci, městě nebo v hlavním městě Praze přihlášen k trvalému pobytu, a státní občan jiného státu, který v den voleb, a konají-li se volby ve dvou dnech, druhý den voleb, je držitelem potvrzení o přechodném pobytu na území nebo povolení k trvalému pobytu a je přihlášen k pobytu v této obci, městě nebo hlavním městě Praze, dosáhl věku nejméně 18 let a jemuž právo volit přiznává mezinárodní úmluva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv.

Jsou-li splněny shora uvedené předpoklady, může být členem zastupitelstva i státní občan Slovenské republiky.

Zákon o matrikách jasně upravuje, že pokud snoubenec nemluví nebo nerozumí česky, je nutná přítomnost tlumočnicka. Z posledně citovaného ustanovení vyplývá, že zákon implikuje, že se sňatečný obřad vede v českém jazyce, když používá slov „Pokud ... snoubenec ... nemluví nebo nerozumí česky...“. V případě, že by zákonodárce zamýšlel, aby byla dána možnost vést sňatečný obřad i v jiném jazyce, hovořilo by se v relevantních pasážích § 39 zákona o matrikách nikoli výslovně o jazyce českém, ale o „jazyce, v němž se obřad vede“, bez toho, že by bylo specifikováno, že jde o český jazyk. To, že zákonodárce v citovaném ustanovení zákona o matrikách hovoří výslovně o jazyce českém, vede nutně k závěru, že obřad má být veden primárně v českém jazyce s možností tlumočení do cizího jazyka (v zákonem předvídaných případech povinně).

Zákon o matrikách v § 11a odst. 1 písm. a) stanoví, že snoubenci projeví vůli, že spolu vstupují do manželství před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, které jsou matričním úřadem, a to pouze ve správním obvodu tohoto matričního úřadu.

Vzhledem ke shora uvedenému, pakliže budou splněny podmínky pro volbu do zastupitelstva obce a pro jednacím jazyk, může i slovenský státní občan jako pověřený člen zastupitelstva obce oddávat.

26. Prokazování totožnosti řidičským průkazem.

V případě, že se k souhlasnému prohlášení o určení otcovství dostaví na matriční úřad klient s řidičským průkazem a bude trvat na sepsání souhlasného prohlášení, lze akceptovat jako průkaz totožnosti řidičský průkaz? V případě, že nelze prokázat totožnost řidičským průkazem, jak postupovat, pokud klient bude trvat na písemném odůvodnění?

KÚ JHM

Odpověď MV:

Správní orgán postupuje tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, viz § 3 správního řádu. Matriční úřad proto nemůže mít pochybnosti o totožnosti muže a ženy, kteří činí prohlášení o určení otcovství.

Žádný právní předpis nestanoví, jakými doklady muž a žena prokazují svoji totožnost při určování otcovství. Podle našeho názoru rodič, státní občan České republiky, při určování otcovství předloží k prokázání své totožnosti platný občanský průkaz nebo cestovní doklad.

Matrikář je povinen před přijetím souhlasného prohlášení ověřit totožnost muže a ženy, kteří prohlášení činí, a platnost jejich průkazů totožnosti.

Obdobně jako při uzavření manželství nebo již při samotném zápisu do knihy narození (§ 16 zákona o matrikách), předloží rodič při určování otcovství k prokázání své totožnosti platný

- a) občanský průkaz nebo cestovní doklad, jde-li o státního občana České republiky,
- b) cestovní doklad, nebo průkaz totožnosti občana členského státu Evropské unie anebo doklad opravňující k pobytu na území České republiky podle zvláštního

právního předpisu¹, který je veřejnou listinou a obsahuje fotografii držitele, v případě, jde-li o cizince.

Jestliže má jeden z rodičů propadlý občanský průkaz, matrikář jej upozorní na to, že porušil příslušná ustanovení zákona o občanských průkazech a doporučí mu, aby si požádal o vydání nového občanského průkazu. Pokud předloží jiný platný průkaz totožnosti, nebo již nově vydaný občanský průkaz, je možné přijmout souhlasné prohlášení o určení otcovství.

Z tohoto důvodu připomínáme, že pro výkon státní správy na úseku matrik využívají matriční úřady údaje ze základního registru, AISEO, informačního systému cizinců, informačního systému evidence občanských průkazů a informačního systému evidence cestovních dokladů.

Jelikož institut určování otcovství je specifický vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o věc osobního stavu, kdy zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, připustil OVS v minulých letech možnost prokázání totožnosti i jiným platným dokladem, např. řidičským průkazem.

Řidičský průkaz je v souladu se zákonem č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, veřejnou listinou a jeho držitel jím prokazuje své jméno, příjmení, podobu, jakož i další údaje zde zapsané. V rámci platné právní úpravy lze řidičský průkaz považovat za průkaz totožnosti v kontextu zákona o ověřování, kde byla novelou zákona č. 279/2019 Sb., kterým se mění některé zákony na úseku vnitřní správy, vložena možnost prokázání totožnosti řidičským průkazem pouze pro české státní občany.

Řidičským průkazem ovšem nelze prokázat státní občanství, jakož i adresu místa trvalého pobytu.

Podle § 36 odst. 5 správního řádu platí, že účastník je povinen předložit na výzvu oprávněné úřední osoby průkaz totožnosti. Průkazem totožnosti se pro účely tohoto zákona rozumí doklad, který je veřejnou listinou, v němž je uvedeno jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě bydliště mimo území České republiky a z něhož je patrná i podoba, popřípadě jiný údaj umožňující správnímu orgánu identifikovat osobu, která doklad předkládá, jako jeho oprávněného držitele.

¹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů.

Vzhledem k uvedenému, kdy řidičským průkazem nelze prokázat státní občanství ani adresu místa trvalého pobytu, jakož i s přihlédnutím k chystané novelizaci zákona o ověřování, se přikláníme k názoru spočívajícímu v postupném pouštění od akceptace tohoto dokladu v rámci řízení před matričními úřady.

27. Skartační znak a skartační lhůta sbírek listin

Jaký skartační znak a jakou skartační lhůtu má matriční úřad zadávat ve spisové službě na sbírky listin, které pravidelně předává úřadu s rozšířenou působností nebo krajskému úřadu? KÚ převzaté sbírky listin eviduje ve spisové službě pod skartačním znakem a lhůtou A 100 narození a A 75 manželství, partnerství a úmrtí.

KÚ JHM

Odpověď MV:

Podle § 8 odst. 2 zákona o matrikách platí, že matriční úřad předá sbírku listin za kalendářní rok úřadu s rozšířenou působností nebo krajskému úřadu nejpozději do konce února následujícího roku.

Podle § 23 odst. 3 zákona o matrikách platí, že druhopisy matričních knih a sbírky listin zůstanou uloženy po provedení posledního zápisu v prvopisu matriční knihy u úřadu s rozšířenou působností nebo krajského úřadu, jde-li o zápisy narození, po dobu 100 let, jde-li o zápisy manželství, partnerství a úmrtí, po dobu 75 let, kdy po uplynutí této doby se stávají archiváliemi (§ 23 odst. 4 zákona o matrikách).

Po konzultaci dané otázky s Národním archivem dospěl OVS k závěru, že věc bude řešena cestou postoupení podání, v jehož důsledku vymizí analogová forma dokumentu a ve spisu matričního úřadu zůstane pouze průvodní dopis, který bude opatřen skartačním znakem „S1“.

28. Nahlížení do matričních knih

Matriční úřad vydá matriční doklad, nebo povolí nahlédnout do matriční knihy a činit z ní výpisy v přítomnosti matrikáře. V novele zákona o matrikách je navrženo v § 25 odst. 1 písm. e) oprávnění vydání matričního dokladu, nebo nahlédnutí do matriční knihy, osobě, která prokáže, že je to nezbytné k prokázání právních nároků v cizině.

Názor KÚ:

Důrazně se ohrazujeme proti navrhovanému znění daného písmene, neboť otevírá možnosti kterékoli osobě k vydávání matričních dokladů i z živých matrik, s absencí bližší specifikace osoby i koho se právní nároky v cizině týkají. Může dojít k situaci, kdy fyzická osoba, které se zápis týká a matriční doklad jí náleží

se ani nedoví, že o její doklad požádala nějaká osoba k uplatnění nějakých práv v cizině. Navrhujeme: Vypuštění paragrafového znění, nebo nahrazení textu přesnou specifikací případu

KÚ LK

Odpověď MV:

Uvedené ustanovení je navrženo z důvodu, aby matriční úřad vydal matriční doklad nebo povolil nahlédnout do matriční knihy a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k uplatnění právních nároků v cizině – viz též změny v § 8a odst. 1 zákona o matrikách.

Nově se umožňuje, aby oprávněným osobám (fyzickým i právnickým) mohl matriční úřad vydat matriční doklad nebo povolit nahlédnout do matriční knihy a činit z ní výpisy v přítomnosti matrikáře. Současná právní úprava na uvedené výslovně nepamatuje. Osoby, které nejsou explicitně uvedeny v ustanovení § 25 odst. 1 písm. a) zákona o matrikách, nemají možnost na uvedené dosáhnout. Nutnou podmínkou však je, aby tyto osoby prokázaly, že je to nezbytné k uplatnění právních nároků v cizině, např. dědických nároků. Osoba dovolávající se navrhovaného ustanovení tedy bude muset prokázat, že před orgánem cizího státu uplatňuje svůj právní nárok v řízení a současně bude muset prokázat vztah požadovaných informací k tomuto svému právnímu nároku v té kvalitě, že uplatnění právního nároku je závislé na poskytnutí požadovaných informací z matriky.

29. Navýšení správních poplatků na úseku matrik

a) je opakovaně navrhováno zvýšení správních poplatků, výše správních poplatků se dosud nezměnila, přestože poplatky za poštovní služby neustále narůstají. KÚ se ztotožňuje s názorem matričních úřadů a opětovně žádá o zvážení zvýšení správních poplatků.

KÚ PA

b) Potvrzení ze sbírky listin – např. čas narození je nyní zpoplatněn dle sazebníku částkou 50 Kč. Neuvažuje se o navýšení této částky? Náklady jen za odeslání doporučeného dopisu do vlastních rukou citelně převyšují stanovenou částku.

KÚ ZL

c) V roce 2021 na základě výzvy Ministerstva vnitra zasílaly krajské úřady návrhy na navýšení správních poplatků na úseku matrik a ověřování – kdy dojde k jejich navýšení?

KÚ MSK

- d) *MPR již dlouhodobě navrhuje zvýšení správních poplatků na úseku matrik, změny jména a příjmení, vidimace a legalizace a státního občanství. V současné době, kdy se řeší nedostatek objemu financí ve státním rozpočtu, by bylo vhodné toto téma znovu otevřít. Činnosti, které jsou zpoplatněné, jsou zbytné, a proto nevidíme důvod, proč by na ně měli ostatní občané doplácet. Proto navrhuje zvýšit následující poplatky tak, aby jejich výše reflektovala zvýšené náklady, které v průběhu více než 15 let nebyly zohledněny.*
- I. *Poplatek za vydání matričního dokladu zvýšit ze 100 Kč na 300 Kč, neboť došlo ke skokovému zvýšení poštovního, které činí v případě zaslání zásilky do vlastních rukou kolem 80 Kč, ale např. i papíru, a především pracovní síly. Např. na Slovensku je vydání rodného listu zpoplatněno částkou 15 EUR. Současně navrhuje zvážit zpoplatnění připojení vícejazyčného standardního formuláře k matričnímu dokladu i vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství.*
 - II. *Zavést poplatek za vydání potvrzení ze sbírky listin, a to 100 Kč za každou započatou stranu, resp. zvýšit poplatek za nahlédnutí do matriční knihy i sbírky listin z 50 Kč na 100 Kč. Touto agendou je Magistrát hl. m. Prahy velmi zatížen a z většiny se jedná o potvrzení času narození, které se ze zdravotnické dokumentace poskytuje mnohonásobně draž.*
 - III. *Povolení změny jména a příjmení navrhuje zpoplatnit částkou 2000 Kč a dále navrhuje omezit případy, na které dopadá snížený poplatek za povolení změny příjmení, a to konkrétně povolení změny příjmení cizojazyčného. Domníváme se, že původní účelem bylo snížit poplatek cizincům, kteří nabyli státní občanství ČR a mění si příjmení na česky znějící příjmení, aby se lépe začlenili do české společnosti. Tyto případy jsou však v praxi zcela minimální.*
 - IV. *Se zavedením poskytování kopie sbírky listin, které je navrhováno novelou zákona o matrikách, navrhuje zavést speciální správní poplatek a zvýšit poplatek za doslovný výpis z matriční knihy, a to na 50 Kč za první stranu a za každou další 30 Kč. Poplatek 15 Kč za první stranu a za každou další 5 Kč je zcela neadekvátní.*
 - V. *Již dlouhodobě řeší řada matričních úřadů problémy týkající se církevních sňatků cizích státních občanů. V případě, že jsou naplněny termíny pro civilní obřady, podávají snoubenci obratem žádosti o vydání osvědčení k církevnímu sňatku. Většinou se jedná o cizí státní občany bez trvalého pobytu na území ČR. Matriční úřady tak nejenže z důvodu naplnění kapacity nemohou vyhovět žádostem o civilní sňatky a přichází tím o správní poplatky, ale navíc jsou zahlceny žádostmi o vydání osvědčení, jejichž vyřizování je shodně časově náročné a nepřinese matričnímu úřadu žádný příjem, což v případě snoubenců, kteří ČR navštíví výhradně za účelem uzavření sňatku a do veřejných financí nepřispívají, není podle našeho názoru v pořádku. Matriční úřad má navíc práci nejen se správním řízením*

vedeným ve věci vydání osvědčení k církevnímu sňatku, ale i následně musí provést matriční zápis a opět zcela zdarma vydat oddací list. V případě cizích státních občanů bez trvalého pobytu na území proto navrhuje MPR zpoplatnit vydání osvědčení k církevnímu sňatku shodně jako u civilních sňatků. Poplatky za civilní sňatky by pak pro fyzické osoby bez trvalého pobytu zvýšil adekvátně zvýšeným nákladům z 2000 Kč na 3000 Kč, resp. z 3000 Kč na 5000 Kč. Povolení uzavřít manželství na kterémkoli vhodném místě ve správním obvodu nebo mimo dobu stanovenou radou obce by bylo třeba také zvýšit, a to minimálně z 1000 Kč na 2000 Kč.

- VI. *Dlouhá léta nebyly zvýšeny ani správní poplatky na úseku vidimace a legalizace. Proto navrhuje zvýšit správní poplatek za ověření podpisu z 30 Kč na 50 Kč. Vidimaci první strany dokumentu navrhuje zpoplatnit částkou 50 Kč a za každou další stranu téhož dokumentu navrhuje stanovit poplatek 30 Kč.*

MPR

Odpověď MV:

OVS na základě podkladů z krajských úřadů, jakož i dalších poznatků z vlastní činnosti, připravil v roce 2021 pro vedení resortu analytický materiál navrhuující zvýšení některých správních poplatků na úseku matrik, jména a příjmení. V současné době však není možné z důvodu politické průchodnosti zodpovědět, zda a kdy dojde k navýšení správních poplatků. Předložená novela zákona zvýšení správních poplatků neobsahuje.

30. Položka 11 přílohy sazebníku k zákonu o správních poplatcích

Část šestá – změna zákona o správních poplatcích – Položka 11 Vydání povolení změny: a) příjmení hanlivého, směšného, cizojazyčného, na dřívější, nebo jiné příjmení, pokud je pro to vážný důvod je zpoplatněno 100,- Kč b) jména nebo příjmení v ostatních případech je zpoplatněno 1 000,- Kč

Navrhujeme: V bodě a) nezkoumá správní orgán vážnost důvodu, neboť se jedná o taxativní výčet. Na rozdíl od bodu b), kdy v ostatním případech je správní orgán povinen zkoumat vážnost důvodu podané žádosti. Navrhuje upravit citaci v bodě a).

KÚ LK

Odpověď MV:

Uvedená písmena Položky 11 zůstávají v původním znění, tj:

Vydání povolení změny:

- a) příjmení hanlivého, výstředního, směšného, zkomoleného, cizojazyčného nebo na dřívější příjmení – 100,- Kč,
- b) jména nebo příjmení v ostatních případech 1. 000,- Kč.

31. Uvádění rodného čísla do matričního dokladu z historicky vedených matričních knih.

Zapsaný údaj o rodném čísle v historicky vedených matričních knihách není uveden. Při současném požadavku o vydání duplikátu matričního dokladu žadatelé požadují údaj o rodném čísle uvést i do matričního dokladu.

Názor KÚ:

Vzhledem k povinnosti využívání informačních systémů veřejné správy je údaj o přiděleném rodném čísle k dispozici. Lze na žádost uvést přidělené rodné číslo do matričního dokladu i v případech, kdy se jedná o historicky vedené matriční knihy? Jakým způsobem se případně vypořádat s dodatečným záznamem do matriční knihy?

KÚ LK

Odpověď MV:

Změny a opravy zápisů v matriční knize se provádějí na základě veřejných listin nebo jiných listin, stanoví-li tak tento zákon (srov. § 5 odst. 2 zákona o matrikách).

V případě, že zápis v matriční knize neobsahuje rodné číslo fyzické osoby a žadatel požaduje vystavit matriční doklad s doplněným rodným číslem, předloží matričnímu úřadu veřejnou listinu, kterou je v tomto případě „doklad o přiděleném rodném čísle“ ve smyslu § 15 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

Dokladem o přiděleném rodném čísle je

- a) rodný list, oddací list, doklad o partnerství nebo úmrtní list, na němž je uvedeno rodné číslo nositele rodného čísla,
- b) samostatný doklad o přiděleném rodném čísle vydaný a potvrzený příslušným výdejovým místem nebo doklad o přiděleném rodném čísle vydaný Českou správou sociálního zabezpečení před 1. lednem 2003,
- c) občanský průkaz,
- d) cestovní doklad, pokud je v něm uvedeno rodné číslo, nebo
- e) doklad vydaný podle zvláštního právního předpisu, pokud je v něm rodné číslo uvedeno.

Matrikář na základě předloženého dokladu o přiděleném rodném čísle provede dodatečný záznam do matriční knihy a žadateli vystaví nový matriční doklad, kde bude rodné číslo uvedeno již v příslušném oddílu (v záhlaví), nikoliv v poznámce.

32. Ověření odborné způsobilosti zaměstnance obce pro výkon funkce matrikáře

Může KÚ sám ukončit řízení ve věci podané přihlášky k ověření odborné způsobilosti zaměstnance obce pro výkon funkce matrikáře? Pokud ano, v jakém případě a jakým způsobem?

Podmínky pro vykonání zkoušky matrikáře stanoví jednak § 9 odst. 2 až 4 zákona o matrikách a dále § 35 až 37 vyhlášky k zákonu o matrikách. Zákon o matrikách ani prováděcí vyhláška neupravují situaci, kdy se osoba bez náležité omluvy nedostaví ke zkoušce, popř. si sama (bez náležité omluvy zaměstnavatelem) opakovaně odsouvá termíny zkoušky apod.

KÚ v připomínkovém řízení v červnu 2022 navrhol do § 9 zákona o matrikách za odst. 3) vložit nový odstavce 4) a 5), který by zněl:

4) Uchazeč, který se ke zkoušce bez náležité omluvy nedostavil anebo od zkoušky odstoupil, při zkoušce nevyhověl.

5) Uchazeči, který se ze závažného důvodu ke zkoušce nemohl dostavit a jehož neúčast byla zaměstnavatelem náležitě omluvena, příslušný úřad určí náhradní termín.

Odstavce 4), 5) a 6) by se označily novým číslem, a to 6), 7) a 8).

Z výše uvedených důvodů KÚ navrhoval, aby citovaná ustanovení byla zapracována do zákona o matrikách a uvedený postup při ověřování odborné způsobilosti pro výkon funkce matrikáře byl shodný jako v případě ověřování způsobilosti úředníka k provádění shody opisu nebo kopie s listinou a ověřování pravosti podpisu.

Připomínka nebyla akceptována.

Konkrétní případ:

KÚ VYS, oddělení ostatních správních činností, obdržel dne 24. 6. 2020 přihlášku matričního úřadu, doručenou cestou DS, ke zkoušce ověřování odborné způsobilosti zaměstnance úřadu pro výkon funkce matrikáře.

Dne 29. 6. 2020 zaslal KÚ, opět cestou datové schránky, otázky ke zkoušce, přehled právních předpisů včetně termínů konzultací (tj. organizovaného studia krajským úřadem) a zkoušky.

Vzhledem k nouzovému stavu vyhlášenému v souvislosti s onemocněním COVID-19, byly všechny konzultace v roce 2020 zrušeny a nahrazeny samostudiem s tím, že krajský úřad poskytl všechny potřebné materiály přímo uchazečkám. Zkouška se měla konat v únoru 2021.

Dne 8. 2. 2021 uchazečka telefonicky kontaktovala KÚ a omluvila se z účasti na zkoušce odborné způsobilosti na úseku matrik konané dne 9. 2. 2021. Bylo domluveno, že omluvu od zaměstnavatele zašle oficiální cestou (tj. datovou schránkou), což se nestalo. KÚ i přesto této omluvě vyhověl.

Dne 13. 12. 2021 obdržel KÚ e-mail od uchazečky se žádostí o sdělení nejbližšího termínu zkoušky. KÚ téhož dne uchazečce sdělil termíny organizovaného studia a termín ke složení zkoušky.

Uchazečka se bez řádné omluvy zaměstnavatele nedostavila k organizovanému studiu zabezpečovanému KÚ a dále se dvakrát nedostavila ke zkoušce ověřování odborné způsobilosti pro výkon funkce matrikáře (opět bez řádné omluvy zaměstnavatele). Na základě uvedených skutečností KÚ dne 6. 6. 2022 kontaktoval uchazečku, která ústně sdělila, že se zkoušky opět nezúčastní, protože není připravena.

Dne 8. 6. 2022 kontaktovala uchazečka KÚ s žádostí o přeložení termínu zkoušek. Další termín zkoušky odborné způsobilosti pro výkon funkce matrikáře byl stanoven na 8. 12. 2022, později z organizačních důvodů přesunut na 7. 12. 2022.

Dne 6. 12. 2022 se uchazečka omluvila prostřednictvím e-mailu (opět nelze považovat za řádnou omluvu) ze zkoušky konané dne 7. 12. 2022 z důvodu dočasné pracovní neschopnosti.

V měsíci červnu 2022 a následně v prosinci 2022 požádal KÚ zaměstnavatele uchazečky o vyjádření k uvedené situaci. Zaměstnavatelem bylo sděleno, že nyní v dalším termínu se uchazečka snad dostaví a koloběh odkládání běží dál.

KÚ VYS

Odpověď MV:

Podle zákona o matrikách může být matrikářem státní občan České republiky, který je zaměstnancem obce, v hlavním městě Praze zaměstnancem městské části, která má působnost matričního úřadu, prokázal odborné znalosti zkouškou u krajského

úřadu, popřípadě zkouškou zvláštní odborné způsobilosti na úseku matrik a státního občanství podle zvláštního zákona (§ 9 odst. 1 zákona o matrikách). Zákon o matrikách zde v poznámce pod čarou odkazuje na § 21 zákona 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o úřednících“).

V citovaném ustanovení § 9 odst. 1 zákona o matrikách se jasně stanoví, že matrikářem může být státní občan České republiky, který prokázal odborné znalosti jednou ze zkoušek, to znamená, že zkoušku již úspěšně složil a předložil o tom příslušné osvědčení. V poznámce pod čarou sice zákon o matrikách odkazuje na § 21 zákona o úřednících, podle našeho názoru je však právní úprava týkající se této problematiky, která je obsažena v § 9 zákona o matrikách, speciální ve vztahu k obecné právní právě obsažené v zákoně o úřednících.

Z uvedeného vyplývá, že úředník, který byl přijat na pozici matrikáře, musí od samého začátku splňovat podmínky stanovené v § 9 zákona o matrikách, mj. musí předložit osvědčení o tom, že úspěšně složil matriční zkoušku u krajského úřadu, popřípadě zkoušku zvláštní odborné způsobilosti na úseku matrik a státního občanství.

Podmínky pro vykonání zkoušky matrikáře stanoví § 9 odst. 2 až 4 zákona o matrikách a dále § 35 až 37 vyhlášky k zákonu o matrikách. V případě, že je úředník neustále nepřítomen na konzultacích k přípravě na výkon funkce matrikáře, resp. neustále omlouvá svoji účast, doporučujeme neformálně informovat tajemníka příslušného úřadu a konzultovat s ním důvody nepřítomnosti na konzultacích i z účasti na zkoušce odborné způsobilosti na úseku matrik. Současně lze v rámci prováděných kontrol, podle § 4a odst. 1 zákona o matrikách, v rámci kontrolního procesu překontrolovat kvalifikační předpoklady matrikáře na daném úseku.

Proces provádění zkoušky nelze podle současné právní úpravy jinak ukončit.

33. Zkouška zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství

- a) *Je v plánu upravit vztah matriční zkoušky a zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství, které skládají úředníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností?*
- b) *Je zvažováno rozdělení zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství na část matriční a část státoobčanskou?*

KÚ MSK

Odpověď MV:

Aktuálně OVS nemá mandát na jakýkoli zásah do zkoušek zvláštní odborné způsobilosti. Z tohoto důvodu tak není jejich změna zvažována. Nelze ovšem vyloučit změnu v souvislosti s novelou zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

34. Elektronická podoba překladatelského úkonu

Dle ustanovení § 27 odst. 2 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích“), je možné překladatelský úkon provést nejen v listinné, ale i v elektronické podobě: „Překladatelský úkon lze provádět pouze písemně. Provádí-li se překladatelský úkon v listinné podobě, musí být každé jeho vyhotovení vlastnoručně podepsané a musí být připojen otisk překladatelské pečeti. Provádí-li se překladatelský úkon v elektronické podobě, musí být dán souhlas zadavatele. Zároveň musí být každé jeho vyhotovení podepsáno kvalifikovaným elektronickým podpisem, musí být připojen certifikát pro elektronický podpis, na kterém je kvalifikovaný elektronický podpis založen a který obsahuje jméno překladatele a označení "překladatel", a musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Certifikát, na kterém je založeno elektronické časové razítko, musí mít platnost nejméně 5 let ode dne provedení překladatelského úkonu.“

Množství klientů, kteří chtějí využít této možnosti neustále přibývá, bohužel použití elektronického překladu k cizozemským veřejným listinám je poměrně nestandardní a značně komplikované, zejména pokud se žadatel nachází v zahraničí.

Pokud bychom vycházeli z § 24 a § 27 prováděcí vyhlášky č. 506/2020 Sb., o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti, ve znění pozdějších předpisů, a zároveň má být cizozemský matriční doklad předložen dle zákona o matrikách v originále případně v úředně ověřené fotokopii nabízejí se dvě varianty řešení:

- 1. Cizozemský matriční doklad zkonvertovat do elektronické podoby (pokud je našemu matričnímu úřadu známo v zahraničí téměř neproveditelné), tento cizozemský matriční doklad ve zkonvertované podobě poskytnout překladateli prostřednictvím datové schránky, ten vyhotoví elektronický překlad, ideálně tyto dva soubory spojí do jednoho PDF/A, připojí elektronický podpis a elektronicky opět prostřednictvím datové schránky odešle. Z tohoto souboru by pak úřad přijímající cizozemský matriční doklad s překladem mohl udělat výstup z autorizované konverze dokumentů do papírové podoby, ovšem za předpokladu, že originál cizozemského matričního dokladu neobsahoval na prvním vstupu při konverzi zajišťovací prvky, které by znemožňovaly opětovnou konverzi do papírové podoby.*

2. Překladatel vyhotoví elektronický překlad a spolu s prostým scanem cizozemského matričního dokladu ve formátu PDF/A jej opatří elektronickým podpisem, tak aby z takto poskytnutého dokumentu bylo možné vyhotovit výstup z autorizované konverze do papírové podoby. Žadatel pak předloží cizozemskou veřejnou listinu v papírové podobě v originále, případně v úředně ověřené fotokopii a výše uvedený výstup z autorizované konverze dokumentů elektronického překladu spojeného v jeden soubor s prostým scanem cizozemského matričního dokladu.

Jelikož si nejsme jisti, zda jsou výše uvedené postupy správné a reálné ze strany soudních překladatelů, dovoluujeme si požádat o Váš názor a stanovení jednotného postupu případně i po konzultaci s Ministerstvem spravedlnosti jako gestorem překladatelské činnosti a Ministerstvem zahraničních věcí, tak aby mohly předkládané cizozemské veřejné listiny opatřené elektronickými překlady bez problémů splňovat požadavky, dle zákona o matrikách, na podklad pro zápis, dodatečný záznam, změnu nebo opravu v matriční knize.

Případně o upřesnění, že by se elektronická podoba překladu mohla použít pouze v případě, že by byla takto překládána cizozemská veřejná listina v zahraničí vydána v elektronické podobě opatřená QR kódem, případně s možností ověření prostřednictvím webu státní správy daného státu (např. Belgie, Chile, Kolumbie, Indie).

ZM

Odpověď MV:

Dnem 16. 02. 2019 vstoupilo v účinnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne 6. července 2016 (dále jen „nařízení“). Veřejná listina, která je opatřena formulářem podle tohoto nařízení, musí být přijata orgány jiného členského státu bez vyššího ověření. Formulář je vždy součástí veřejné listiny a díky tomuto formuláři není nutný úřední překlad, neboť formulář obsahuje vícejazyčný glosář názvů standardních položek i názvů specifických pro danou zemi ve všech úředních jazycích. Formulář je vydáván vždy na žádost, nikoliv automaticky ke každému vydanému matričnímu dokladu. Hlavním účelem zavedení formulářů je odstranění potřeby vyššího ověření v rámci států Evropské unie. Matriční doklady jsou tak osvobozeny od vyššího ověření a formulář také nahrazuje úřední překlad. Na základě shora uvedeného ve spojení s ustanovením § 57 odst. 1 zákona o matrikách: *“Listiny vydané orgány cizího státu, které platí v místě, kde byly vydány, za veřejné listiny a které jsou podkladem pro zápis, dodatečný zápis, anebo dodatečný záznam v matriční knize, nebo opravu zápisu v matriční knize, se předkládají s úředním překladem do českého jazyka, nejde-li o listiny vydané orgány cizího státu, jejichž součástí je vícejazyčný standardní formulář.”* Proto shora uvedený návrh elektronického překladu je u státních občanů země, jež je členským státem EU, nevhodný.

Pokud by se jednalo o překlad matričních dokladů u státních občanů jiného než členského státu EU, pak je nutné uvést, že podle § 23 odst. 2 vyhlášky č. 506/2020 Sb., o výkonu tlumočnické a překladatelské činnosti, ve znění pozdějších předpisů: “Přeložená nebo přetlumočená písemnost se spojí s překladem nebo s přetlumočeným textem. Pokud tuto písemnost připojit nelze, připojí se její opis. Pokud přeloženou nebo přetlumočenou písemnost připojit nelze a požaduje to zadavatel, připojí se její ověřený opis.” Na základě této dikce není zcela jasné, jak by docházelo ke spojení elektronického překladu s přeloženým matričním dokladem, když, dle shora uvedeného, není v možnostech některých států vůbec elektronickou podobu matričního dokladu předložit. Pokud by totiž byl úředně ověřený překlad matričního dokladu předložen matričnímu úřadu odděleně od překládaného matričního dokladu, nelze zaručit, že údaje v originálech cizozemských listin budou souhlasit s jejich úředními překlady. V tomto případě pak nemůže překladatel nést zodpovědnost za úřední překlad veřejné listiny ve smyslu znění § 21 odst. 1 a 2 zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích (“*Tlumočnick je povinen nahradit újmu, kterou způsobil v souvislosti s výkonem tlumočnické činnosti.*” a dále pak “*Tlumočnick se odpovědnosti podle odstavce 1 zproští, prokáže-li, že újme nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.*”).

V předloženém návrhu postupů v bodě 1) a bodě 2) není zmíněno, jak by probíhalo spojení úředního překladu s vyšším ověřením v případě, že by vydávající stát neposkytoval vyšší ověřením v elektronické podobě. V postupu podle bodu 2) absentuje důvod, proč takto komplikovaně postupovat, když v případě, že žadatel může osobně předložit matriční doklad v tištěné, tj. analogové formě, pak stejně tak může osobně předložit tento doklad s úředně ověřeným překladem v analogové formě.

Z uvedeného tedy vyplývá, že pokud by matriční úřad chtěl vyjít předkladateli elektronického úředního překladu vstříc, bylo by to možné pouze v případě zemí, které vydávají matriční doklady elektronicky s elektronickým vyšším ověřením, přičemž by byl tento matriční doklad spojen s elektronickým překladem matričního dokladu. Jinak nelze postupovat, aniž by bylo upuštěno od povinnosti předkládat matriční doklady v originále či úředně ověřené kopii spolu s náležitým vyšším ověřením (doložka Apostille, superlegalizační doložka), nestanoví-li mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak (k problematice uznávání elektronických matričních dokladů viz zápis z pracovní porady krajských úřadů, magistrátů měst Brna, Ostravy a Plzně a Magistrátu hlavního města Prahy, konané ve dnech 26. – 27. září 2019 ve vzdělávacím zařízení IVS v Benešově, s. 13 a násl.).

Pro úplnost je nutno uvést, že platnost takto vyhotoveného překladu je 5 let (v závislosti na platnosti časového razítka překladatele). Po uplynutí této doby je nutné platnost prodloužit (překlad přerazítkovat) nebo jej zkonvertovat po dobu platnosti do listinné podoby. Zde může nastat další problém a to ten, že pokud by došlo

k poslání datové zprávy přes e-mailový server, došlo by ke změně elektronického podpisu a nebylo by možné ověřit platnost elektronického podpisu (k tomu viz komentářové znění § 24 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, In: Macková, Alena; Štědroň, Bohumír, *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů: Komentář*, ASPI KO300_2008CZ). K tomu může dojít tím, že osoba přepošle elektronicky podepsaný dokument přijatý z ISDS následně přílohou e-mailu.

35. Předkládání matričních dokladů občanů nástupnických států bývalého SSSR

Předkládání matričních dokladů občanů nástupnických států bývalého SSSR, kteří mají tyto doklady vydané SSSR - je nutné, aby si např. rodný list jako doklad o narození nechali nově vystavit nástupnickým státem?

KÚ ZL

Odpověď MV:

Podle § 12 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů, listina vydaná soudem, notářem nebo úřadem v cizině, která platí v místě, kde byla vydána, za listinu veřejnou, nebo veřejná listina vydaná diplomatickým zástupcem nebo konzulárním úředníkem působícím v České republice, má důkazní moc veřejné listiny také v České republice, jestliže je opatřena předepsaným ověřením.

Podle § 57 zákona o matrikách listiny vydané orgány cizího státu, které v místě jejich vydání platí za veřejné listiny a které jsou podkladem pro zápis, dodatečný zápis nebo dodatečný záznam v matriční knize, případně opravu v matriční knize, musí být předloženy s úředním překladem do českého jazyka.

Podle § 81 zákona o matrikách za veřejnou listinu se považuje listina, která osvědčuje skutečnosti o narození, uzavření manželství, vzniku partnerství, úmrtí a osobním stavu, pokud byla vydána matričním úřadem, soudem nebo jiným státním orgánem České republiky v mezích jeho pravomoci, nebo listina, která byla zvláštním právním předpisem za veřejnou listinu prohlášena, anebo listina, která se za veřejnou považuje podle zvláštního právního předpisu nebo podle mezinárodní smlouvy.

V případě, že nedojde ke změně skutečností ve veřejné listině uvedených nelze žadatele nutit k vydání nové veřejné listiny, a to ani v případě občanů nástupnických států bývalého SSSR, kteří mají k dispozici matriční doklady vydané za bývalého SSSR.

36. Tzv. létající úředník

Bude možné aplikovat novelu zákona o obcích (tzv. létajícího úředníka) i na výkon agendy matrik a vidimace a legalizace?

KÚ MSK

Odpověď MV:

Novela zákona o obcích předpokládá využití tohoto institutu pouze obcemi I. stupně za podmínky, že danou agendu vykonávají všechny tyto obce. Jelikož agenda matrik a ověřování není vykonávána všemi obcemi I. stupně, nelze v daných agendách tento institut využít.

37. LGBTQ+ v matriční praxi

Důležitým tématem konzultačního dne byl přístup matrikářů k LGBTQ+ klientům a řešení potenciálních problémů. Vedoucí oddělení matrik a ověřování Mgr. Ivan Tobek v prezentaci zmínil zásady při komunikaci s těmito klienty – konkrétně LGBTQ a trans*osobami.

Hlavní zásady jsou stejné jako při komunikaci s jakýmkoli klientem. Úředník je povinen ctít zákonnost, nedotknutelnost lidské důstojnosti, dodržovat subsidiaritu zásahu do práv a oprávněných zájmů dotčených osob, být zdvořilý, vstřícný, ohleduplný a komunikovat přiměřeně. Při jednání s klienty, kteří se prezentují jako LGBTQ+ nebo tato skutečnost vyplývá při rozhovoru, je třeba projevit respekt k sebevímání a sebeprezentaci klienta a respekt k aktuální situaci klienta a k tomu, jak ji sám vnímá. Úředník je povinen poučit klienta o jeho právech bez jakýchkoli hodnotících soudů. Nejčastější otázkou, kterou matriky řeší s LGBTQ+ klienty, je požadavek na změnu údajů vypovídajících o pohlaví osoby:

- jméno a příjmení – upravuje § 61; § 62 odst. 1; § 72 odst. 5 zákona o matrikách
- údaj o pohlaví – upravuje § 29 občanského zákoníku; § 17a zákona o matrikách
- rodné číslo – viz náleží Ústavního soudu Pl. ÚS 2/20 ze dne 9. 11. 2021
- další změny údajů – například změna osobního stavu

Některé požadavky těchto klientů nemohou být akceptovány, protože jsou v rozporu s platnou legislativou. Někdy pak zazní od klientů slova o šikaně nebo diskriminaci ze strany státu nebo úřadu. I v takových případech úředník vysvětlí klientovi dotčená ustanovení právní úpravy, případně navrhne reálné možnosti řešení jeho problému, přičemž zachová zdvořilý a věcný přístup a zdrží se hodnotících komentářů.

V návaznosti na problematiku genderu a trans*osob lze poukázat i na některé weby, jež se daným tématem zabývají, např. [Mgr. Jana Valdrová, PhD. \(valdrova.cz\)](http://valdrova.cz) nebo [Transparent – pomáháme zlepšovat situaci trans lidí \(jsmetransparent.cz\)](http://jsmetransparent.cz), které je možné využít při zkoumání širšího kontextu dané problematiky včetně toho, jak k trans*lidem přistupovat a jednat s nimi. Obdobně pak web <https://www.praguepride.cz/cs/>, který se zaměřuje na LGBTQ+ klienty.

38. Rodově neutrální jména

Jednou z otázek, které klienti s problémy v oblasti genderové identity řeší, je používání rodově neutrálních jmen, která lze použít pro fyzickou osobu mužského i ženského pohlaví a která mají v mužském i ženském rodu stejnou podobu. Nositelem takového jména tedy může být kdokoli.

Volba rodově neutrálního jména se jeví jako řešení zejména pro osoby procházející změnou pohlaví. Pokud si toto jméno v průběhu tranzice zvolí, mohou si je případně ponechat i po změně pohlaví. V zájmu zjednodušení situace při zápisu rodově neutrálních jmen do matriky zpracovalo MV pro matriční úřady směrnici, která nabyla účinnosti dne 1. 7. 2023. Seznam rodově neutrálních jmen, která lze v souladu s § 62 odst. 1 zákona o matrikách zapsat do matriční knihy, zveřejnilo MV na internetových stránkách a bude ho průběžně aktualizovat. Existenci těchto jmen již nebude třeba ověřovat a lze je bez dalšího zapsat do matriční knihy.

OVĚŘOVÁNÍ, AUTORIZOVANÁ KONVERZE

1. Ověřovací doložka pro vidimaci a ověřovací doložka pro legalizaci – Informace č. 11/2022 ze dne 28.07.2022, čj. MV- 2222-12/VS-2022

Úřady provádějící ověřování podle zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování), ve znění pozdějších předpisů, se v současné době potýkají s problémem velikosti ověřovacích doložek.

Do vydání výše uvedené informace řada úřadů vydávala ověřovací doložky s údaji, které se týkaly daného ověření. Daná informace stanovuje povinnost, aby ověřovací doložka obsahovala veškeré údaje s tím, že údaje, které se daného ověření netýkají, musejí být přeškrtnuté. Touto povinností se obsah doložky značně zvětšil. Ověřovací doložky jsou s uvedením veškerých údajů zbytečně veliké, případně některé úřady zvolily zmenšení písma, což vede k tomu, že ověřovací doložky jsou špatně čitelné.

Většině úřadů vyhovovala praxe, kdy se na ověřovací doložky uváděly pouze údaje, které se týkají pouze daného ověření, a rády by se k této letité praxi vrátily.

KÚ JIH

Odpověď MV:

V souvislosti s novelami zákona o ověřování a jeho prováděcí vyhlášky č. 36/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „prováděcí vyhláška“), účinnými od 1. 7. 2022, kdy došlo k doplnění obsahu ověřovací doložky pro legalizaci, jsme zaznamenali značnou nejednotnost ve vyplňování ověřovacích doložek nejen pro legalizaci, ale též pro vidimaci. Z tohoto důvodu zaujal OVS MV, jakožto věcný gestor zákona o ověřování a prováděcí vyhlášky k celé věci stanovisko formou metodické Informace č. 11/2022 ze dne 28. července 2022 určené všem osobám provádějící agendu ověřování dle zákona o ověřování.

OVS MV vycházel při zpracování této metodické Informace ze stanoviska odboru legislativy a koordinace předpisů Ministerstva vnitra, č. j. MV- 127527- 2/LG- 2022 ze dne 21. července 2022), z něhož mimo jiné vyplývá následující: „Ověřovací doložky pro vidimaci a legalizaci musí obsahovat veškeré náležitosti taxativně stanovené zákonem o ověřování (§ 8 a § 12), současně musí být splněny podmínky pro vyznačení ověřovacích doložek na listině podle § 5 vyhlášky č. 36/2006 Sb. a dále musí být ověřovací doložky zcela v souladu se vzory uvedenými

v přílohách č. 2, 3 a 4 citované vyhlášky, a to včetně jejich názvu. Ověřovací doložky musí být jednotné a nelze, aby obsahovaly pouze některé, byť validní, údaje.“

Obecně přitom platí, že nejen zákony, ale i vyhlášky ministerstev tvoří součást právního řádu České republiky, přičemž se jedná o právní normy stanovující závazné pravidlo chování.

Zákon o ověřování stanovuje obsahové náležitosti ověřovacích doložek pro vidimaci a legalizaci vyčerpávajícím, tj. taxativním výčtem. Taxativní výčet představuje přesný, úplný a konečný výčet a ověřovací doložka, jakožto veřejná listina musí mít právními předpisy stanovený obsah bez ohledu na to, kdo a jakým způsobem ji vydává.

Prováděcí vyhláška konkretizuje obsahové náležitosti ověřovacích doložek stanovené zákonem o ověřování z hlediska formy, ovšem nikde není zakotveno, jaký typ a velikost písma mají být v doložce užity. Právní předpisy pouze určují obsahové náležitosti ověřovací doložky, nikoliv její grafickou podobu.

Předchozí správní praxi, kdy se lišil obsah ověřovacích doložek podle toho, za jakých podmínek bylo ověření provedeno (doložka obsahovala jen relevantní údaje), nelze považovat za zcela v souladu se zákonem o ověřování.

2. E – legalizace

Prosíme o aktuální informace ve věci možnosti e-legalizace, účinné od 1.7.2022.

KÚ PA

Odpověď MV:

V návaznosti na žádost o stanovisko, kterou OVS vznesl na odbor eGovernmentu bylo sděleno, že spuštění systému e-legalizace by mělo probíhat dle níže uvedeného harmonogramu:

- do 31. 3. 2023 - vývoj řešení,
- 17. 4. 2023 - nasazení do testovacího prostředí (uživatelská dokumentace ještě nebude k dispozici),
- 24. 4. - 2. 5. 2023 integrační testy CzP a SW APOST
- 2. 5. - 22. 5. 2023 UAT testování + příprava dokumentace a pokynů k nasazení na přepážky CzP,

S ohledem na současné výsledky testování však dojde ke zpoždění spuštění systému, neboť i nadále probíhají jednání s dodavatelem v návaznosti na nutnost

provedení úprav formuláře k e-legalizaci. Lze ovšem předpokládat, že k uvedení systému do provozu dojde do konce roku 2023.

3. Autorizovaná konverze na žádost prováděná starostou, místostarostou

Vztahuje se složení zkoušky s odkazem na zákon o ověřování také pro starosty a místostarosty obcí, aby mohli vykonávat výše uvedenou agendu, nebo se bude postupovat stejně jako při vidimaci a legalizaci, kdy starostové a místostarostové zkoušky mít nemusí?

KÚ PA

Vidimaci a legalizaci provádí úředník, který složil zkoušku dle § 14 odst. 1 zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování shody obsahu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů. V případě, že tuto činnost vykonává starosta nebo místostarosta obce, nemusí danou zkouškou disponovat. Jak je to nyní v případě provádění autorizované konverze na žádost, může starosta nebo místostarosta také vykonávat tuto činnost, když danou zkouškou nedisponuje?

KÚ ZL

Odpověď MV:

Podle § 30 odst. 1 zákona o autorizované konverzi platí: „Konverzi na žádost provádí fyzická osoba, která složila zkoušku; složení zkoušky se nevyžaduje, splňují-li fyzická osoba požadavky pro provádění vidimace a legalizace².“

Jelikož věcným gestorem zákona o autorizované konverzi je odbor eGovernmentu, požádal OVS o stanovisko ve věci přímo tento odbor. Ve svém stanovisku, č. j. MV-190155-2/EG-2022 ze dne 1. listopadu 2022, odbor eGovernmentu konstatoval mimo jiné následující.

Ke složení zkoušky z autorizované konverze dokumentů na žádost podle § 30 odst. 1 zákona o autorizované konverzi je přístupováno obdobně jako při povinnosti složit zkoušku z vidimace a legalizace. Tzn., že vzhledem k tomu, že starosta nebo místostarosta není úředníkem územního samosprávného celku, ale členem zastupitelstva, není třeba prokazovat způsobilost k provádění ověřování zkouškou ve smyslu § 14 zákona o ověřování, tedy že výkon volené funkce starosty nebo místostarosty, odvozené od mandátu člena zastupitelstva, nelze podmiňovat složením profesních zkoušek.

² § 14 odst. 1 zákona o ověřování.

Složení zkoušky a prokázání odborné způsobilosti z konverze pro starosty a místostarosty není vyžadováno, což se odůvodňuje výkladem § 30 odst. 1 věta za středníkem zákona o autorizované konverzi.

Pro úplnost uvádíme, že postupy uvedené v Informaci MV č. j. VS- 102/60/2- 2006 ze dne 21. března 2006 pro provádění ověřování starostů a místostarostů obce dle zákona o ověřování zůstávají i nadále v platnosti.

4. Zkouška dle zákona o ověřování

Zvažuje Ministerstvo vnitra přesun zkoušky podle zákona o ověřování z obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na krajské úřady, jako tomu bylo u matričních zkoušek? (Problematika ověřování je součástí zkoušky odborné způsobilosti matrikáře, kterou úředníci malých obcí skládají u krajského úřadu).

KÚ MSK

Odpověď MV:

V současné době o takovém přesunu neuvažujeme.